

De rechtvaardigheid van de zake Gods

Voldongen, of,
De opwekking tot vreugde bedrijf wegens de wraak en verdelging der
vijanden en

de vredige heerlijkheden der kerk in het laatste der dagen.

Deuteronomium 32:43.

De 26^e leerreden van ds. Henricus Ravesteyn uit “Het lied van Mozes”

עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו-הרנינו גוים עמו כי דם

Juicht, gij heidenen [met] Zijn volk; want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken; en Hij zal de wraak op Zijn tegenpartijen doen wederkeren, en verzoenen Zijn land en Zijn volk.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2020

Inleiding.

“Hij stort verachting uit over de prinsen, en doet hen dwalen in het woeste, waar geen weg is. Maar Hij brengt den nooddrufte uit de verdrukking in een hoog vertrek, en maakt de huisgezinnen als kudden. De oprechten zien het en zijn verblijd, maar alle ongerechtigheid stopt haar mond.” Aldus wordt er opgezongen in Psalm 107:40-42.

Men merkt eenvoudig dat de spreker of zangers zich hier niet alleen te binnen brengen hoe de Allerhoogste de hoge vernederd en te schande maakt en de nederige en verdrukte verkwikt en voorspoedig maakt tot blijdschap dergenen die er belang in stellen, gelijk dit anders een algemene waarheid is waarvan Job bijna met dezelfde woorden spreekt in hoofdstuk 12:21-24: “Hij giet verachting over de prinsen uit, en Hij verslapt den riem der geweldigen. Hij openbaart de diepten uit de duisternis, en des doods schaduw brengt Hij voort in het licht. Hij vermenigvuldigt de volken en verderft hen; Hij breidt de volken uit en leidt hen. Hij neemt het hart van de hoofden des volks der aarde weg, en doet hen dwalen in het woeste, waar geen weg is.”

Maar bijzonder denken wij dat hier de Kerk van het Nieuwe Testament, voornamelijk in het laatste der dagen voorkomt, als zich te binnen brengende al hun moeite en verdriet, hen door de vijanden aangedaan, vers 39, daarop voorziet en vermeld zij nu hoe de geduchte Hemelkoning hen verlossen zou uit haar benauwdheden, door de tegenpartijen, bijzonder de hoofdvijand, de antichrist te verdelgen en te schande maken, en Zijn volk daarentegen in de ruimte te stellen, te doen bloeien en te vermenigvuldigen, hetwelk van haar werd aangemerkt als de stof van de grootste blijdschap en een uitgelaten vreugde gejuich.

En waarlijk deze lotgevallen der Kerk werden ten stof van vrolijke lofgalmen overal in de Schriften van Mozes en van de profeten opgegeven. Althans, om nu geen andere voorzeggingen bij te brengen, Mozes spreekt er op het nadrukkelijkst van in onze tekstwoorden en wekt de Kerk alzo tot een vreugdebedrijf op als hij zijn hoogdravend lied aldus eindigt: “Juicht, gij heidenen [met] Zijn volk; want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken; en Hij zal de wraak op Zijn tegenpartijen doen wederkeren, en verzoenen Zijn land en Zijn volk.”

Samenhang.

In het voorgaande had hij vertoond hoe de Heere door vreselijke oordelen verachting zou uitstorten over de prinsen, ja al Zijn vijanden de scherpste van Zijn wraakzwaard en dodelijke pijlen tot hun verdelging zou doen ontwaar worden. Maar, gelijk doorgaans de ondergang der vijanden, de opkomst, bloei, uitbreiding en heerlijkheid van de Kerk bevorderd.

Inhoud.

Zo vinden wij in onze tekstwoorden een krachtige opwekking tot vreugdegejuich uit aanmerking van de vreselijke wraak die de Heere over de vijanden van Zijn Kerk zou brengen, en de heerlijke voordelen die Zijn volk zouden ontvangen. Waarmee de gehele pleitreden als ter rechtvaardiging van de zaak Gods voldongen besloten werd.

Aanprijzing.

Hebben wij reden om ten volle vergenoegd te zijn en ulieden te bedanken, dat gijlieden tot dusver onze leerredenen over dit lied, hetzij dat zij een treur- en schrikwekkende, hetzij een vreugde- en troost-verschaffende stof behelsden, met een ongemene aandacht en genoeg hebt aangehoord. Zo achten wij het ditmaal, nu wij dit heerlijk gezang besluiten zouden, niet nodig om ulieden tot opmerking aan te manen, alzo wij ons vleien, ja reeds bemerken, dat gij genegen zijt om uw aandacht naar mate van de waardigheid en lieflijkheid der stof tegenwoordig zelfs te verdubbelen. Evenwel zal het niemand misduiden, dat wij vooraf de opwekking overnemen, en tot ulieden ook in dit geval richten uit Psalm 47:2-5: “Alle gij

volken, klapt in de hand; juicht Gode met een stem van vreugdegezang. Want de HEERE, de Allerhoogste, is vreselijk, een groot Koning over de ganse aarde. Hij brengt de volken onder ons, en de natiën onder onze voeten. Hij verkiest voor ons onze erfenis, de heerlijkheid van Jakob, dien Hij heeft liefgehad. Sela.”

Ach! Dat mijn hart dan ook ditmaal een goede reden mocht opgeven, en mijn tong door hemels vuur aangeroerd, mocht bevonden worden als de pen eens vaardigen schrijvers! Opdat ik mag uitspreken de heerlijkheid der eer Uwer Majesteit, o Heere! En Uw vreselijke daden! Geef dat ik vermeld de kracht uwer vreselijker daden, en Uw grootheid mag vertellen. Zo zullen wij de gedachtenis der grootheid Uwer goedheid overvloediglijk uitstorten, en Uw gerechtigheid met gejuich verkondigen. Het zij zo.

Verklaring.

De voorgelezen woorden zijn tweeledig en behelzen:

- I. Een opwekking tot gejuich.
- II. De zaken die de overvloedige en billijke stoffen tot blijdschap verschaffen.

Verklaring 1^e deel.

“Looft den HEERE, alle heidenen; prijst Hem, alle natiën. Want Zijn goedertierenheid is geweldig over ons, en de waarheid des HEEREN is in der eeuwigheid. Hallelujah.” Zo luid de 117^e Psalm. Een opwekking van een¹ dergelijke inhoud en buiten twijfel tot dezelfde personen, in gelijke tijdsomstandigheden gericht, als wij in onze tekstwoorden in het slot van het lied van Mozes vinden, waarover wij,

I. Vooraf hebben op te merken dat hier wederom een verandering van spreker is. Want daar in de vier voorgaande verzen de Heere Zelf als Koning van Zijn Kerk sprekende was ingevoerd, komt ons nu een ander voor, die van de Heere tot zekere personen in de derde persoon spreekt. Hetzij dat wij hier aan Mozes denken, die meermalen, ja doorgaans in dit lied sprekende voorkwam, hetzij aan een ander of andere knechten van God, die in die tijd, *als de Heere dit doen zou*, leven zullen, het zal geen wezenlijke verandering in de zaak geven, als wij maar vast stellen, (gelijk trouwens niet kan betwist worden) dat de schrijver of spreker van dit geschrevene door des Heeren Geest gedreven is.

II. Om dan deze taal van opwekking wat nader in te zien, valt onze aandacht:

1. Op de personen tot dewelke het woord geschied, hier genoemd, “Gij heidenen [met] Zijn volk”. Elk merkt makkelijk op dat het woordje *met* niet in de grondtaal gevonden wordt, maar door onze taal mannen in de reden gelast zijnde, volgens de gewoonte tussen twee haakjes gesteld is. Eigenlijk staat er in de tekst: “Gij heidenen met Zijn volk”. Hetwelk dan op tweeërlei wijze kan opgevat worden, namelijk: “Juicht gij heidenen Zijn volk”. Dat is, *die Zijn volk* zijt, of daartoe behoort. Of men kan het ook zo opvatten dat het *juichen* niet alleen behoort tot de *heidenen*, maar ook tot *Zijn*, dat is des Heeren volk, namelijk tot zulken die bij onderscheiding van de heidenen deze naam bij uitstek dragen. Alsof er stond: “Juicht gij heidenen, juicht ook Zijn volk”. En aldus schijnen het onze overzetters te begrijpen, waarom zij het dan niet kwalijk vertalen door “gij heidenen [met] Zijn volk”, gelijk ook wij dit laatste kiezen alzo de reden wel zo zinrijk is en de woorden in het verband en oogmerk aangemerkt, ons daartoe genoegzaam leiden.

Om dan volgens deze opvatting ter zake te komen zonder tegenwoorden bij de woorden גוים goijim en עַם, (hier gelijk meest door heidenen en volk vertaald) te blijven staan; zo is het openbaar dat men

A. Door de heidenen doorgaans in Gods Woord en ook hier verstaan moet al die volkeren die geen Joden waren en noch door geboorte, noch naar de wijze der proselieten of

---

¹ Zie Joh. van den Honert. Hallel. Op Psalm 117.

jodengenoten tot de godsdienst en voorrechten der Joden behoorden.

B. En dan verstaan wij door des Heeren, of Zijn volk, de Joden uit de twaalf stammen, maar zowel als de heidenen voorheen onbekeerd, ja afkerig van de Messias en de ware Kerk, maar echter hier Gods volk genoemd omdat zij voorheen zodanige waren en nu wederom tot Zijn volk zouden worden aangenomen. Ja, deze beiden komen hier voor als zullende bekeerd en tot de gemeenschap van de ware Kerk worden overgebracht en één kudde uitmakende, volgens de uitbeelding daarvan in het profetische woord overal van de laatste dagen voorkomende, onder andere Jes. 11:6-10: “En de wolf zal met het lam verkeren, en de luipaard bij den geitenbok nederliggen; en het kalf en de jonge leeuw en het mestvee tezamen, en een klein jonksken zal ze drijven. De koe en de berin zullen tezamen weiden, haar jongen zullen tezamen nederliggen, en de leeuw zal stro eten, gelijk de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van een adder, en een gespeend kind zal zijn hand uitsteken in den kuil van den basilisk. Men zal nergens leed doen noch verderven op den gansen berg Mijner heiligheid; want de aarde zal vol kennis des HEEREN zijn, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. Want het zal geschieden ten zelven dage, dat de heidenen naar den Wortel van Isai, Die staan zal tot een Banier der volken, zullen vragen, en Zijn rust zal heerlijk zijn.” Waarom nu de heidenen, gelijk meermalen² voor de Joden worden aangesproken, daarin stellen wij juist geen verborgenheid, terwijl wij ook wel plaatsen vinden, daar de Joden eerst en de heidenen laatst genoemd worden. Ten ware men wilde dat vast stellen, dat de bekering der heidenen voor die der Joden zal gaan. Hoe men het begrijpt, ze komen hier tezamen voor, als tot dezelfde Kerk behorende, en deel hebbende aan dezelfde voorrechten, daarom dan de volgende

2. Opwekking tot de een zowel als tot den ander geschied, “Juicht, gij heidenen [met] Zijn volk”

A. Het grondwoord ³ רָנַן ranan, hier gelijk meermalen door *juichen*, ook wel door *vrolijk zingen* overgezet, betekend in het algemeen het maken van een groot geluid of *luide roepen*, gelijk het dus door onze overzetters vertaald is, Jer. 31:7. Het werd echter meest gebruikt van een roepen dat met verheuging geschied, en uit blijdschap voort komt, en dus door vrolijke gezangen en ook wel door speeltuigen te kennen werd gegeven. En dan zegt het een betoning van overmaat van blijdschap, met woorden, gebaren en muziekinstrumenten, hetwelk van aloude tijden af wel gepleegd werd bij gelegenheid van het Loofhuttenfeest, lees daaronder andere van Neh. 8:15-18: “En zij vonden in de wet geschreven, dat de HEERE door de hand van Mozes geboden had, dat de kinderen Israëls in loofhutten zouden wonen op het feest in de zevende maand; En dat zij het zouden luidbaar maken en een stem laten doorgaan door al hun steden en te Jeruzalem, zeggende: Gaat uit op het gebergte, en haalt takken van olijfbomen en takken van andere olieachtige bomen en takken van mirtenbomen en takken van palmbomen en takken van andere dichte bomen, om loofhutten te maken, als er geschreven is. Alzo ging het volk uit en zij haalden ze, en maakten zich loofhutten, een iegelijk op zijn dak en in hun voorhoven en in de voorhoven van Gods huis, en op de straat der Waterpoort en op de straat van Efraïms poort. En de ganse gemeente dergenen die uit de gevangenis waren wedergekomen, maakten loofhutten en woonden in die loofhutten, want de kinderen Israëls hadden alzo niet gedaan sinds de dagen van Jésua, den zoon van Nun, tot op dezen dag toe; en er was zeer grote blijdschap.” Ook vernam men zulk een gejuich bij gelegenheid van grote overwinningen. Gelijk men zulks vernam in het wederkeren van Saul en David van het slaan der Filistijnen. Men leze wat er aangetekend staat 1 Sam. 18:6: “Het geschiedde nu toen zij kwamen en David wederkeerde van het slaan der Filistijnen, dat de

² Zie gemelden heer Van der Honert op de aangehaalde plaats.

³ Zie den heer Hellenbroek Jes. 2 D. P. 109. Ook den Utrechtse professor Ens over Jes. 12. P. 643, 644. Vid & Stockii Cl. Ling. S. aliosque Lexicographos in h.v.

vrouwen uitgingen uit al de steden van Israël met gezang en reien, den koning Saul tegemoet, met trommels, met vreugde en met muziekinstrumenten.” Zo werd ook de Ark met gezang en het geluid der bazuin uit het huis van Obed Edom opgebracht in de Tent, welke David voor dezelve gespannen had, 2 Sam. 6:15.

B. Waarom als de heidenen met Gods volk, de Joden, hier worden opgewekt om te *juichen*, dan wordt hier mogelijk gezinspeeld op de ongemene vreugde der gelegenheid van het Loofhuttenfeest of bij grote overwinningen gebruikelijk. En dus wordt dan

a. Ondersteld dat er meerwaardige gevallen in de Kerk zouden gebeuren en vele voorbeelden aan dezelve beschoren waren, en dat de heidenen en bekeerde Joden daarvan een klare bevatting en daar zelfs deel aan zouden hebben, en dezelve zeer hoog en dierbaar schattende, daarmede dermate opgenomen zouden zijn, dat zij in dat heil met het uiterste genoegten zouden berusten. Zodat het hart daardoor geheel verwijd als met vreugde zou opspringen voor Gods aangezicht, en van blijdschap vrolijk zijn, Ps. 68:4.

b. En uit dien hoofde worden zij vermaand om hun blijdschap met daden naar buiten te vertonen. Namelijk

1. In het aandachtelijk spreken van Gods wonderen en weldaden en Hem daarover met vrolijk zingende lippen te roemen, Ps. 63:6. Even gelijk de opwekking geschied Jes. 12:5 en 6: “Psalmzingt den HEERE, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan; zulks zij bekend op den gansen aardbodem. Juich en zing vrolijk, gij inwoneres van Sion, want de Heilige Israëls is groot in het midden van u.” en zo was er voorzegt in Jes. 24:14 en 16: “Die zullen hun stem opheffen, zij zullen vrolijk zingen; vanwege de heerlijkheid des HEEREN zullen zij juichen van de zee af. Van het uiterste einde der aarde horen wij psalmen tot verheerlijking des Rechtvaardigen. Doch nu zeg ik: Ik word mager, ik word mager, wee mij! De trouwelozen handelen trouwelooslijk, en met trouweloosheid handelen de trouwelozen trouwelooslijk.”

2. Ook word van hun gevorderd, althans hen vrijheid gegeven om hun uitgelaten blijdschap met snarenspeel, trommels en allerlei muziektuigen in het openbaar te betonen, opdat elk hun blijdschap merken, en in deze grote vreugdestatie deel mocht nemen. Dus wordt de Kerk opgewekt Ps. 149:1-5: “Halleluja. Zingt den HEERE een nieuw lied; Zijn lof zij in de gemeente Zijner gunstgenoten. Dat Israël zich verblijde in Dengene Die hem gemaakt heeft; dat de kinderen Sions zich verheugen over hun Koning. Dat zij Zijn Naam loven op de fluit; dat zij Hem psalmzingen op de trommel en harp. Want de HEERE heeft een welgevallen aan Zijn volk; Hij zal de zachtmoedigen versieren met heil. Dat Zijn gunstgenoten van vreugde opspringen om die eer; dat zij juichen op hun legers.”

3. En gelijk wij vernomen hebben dat hier de taal gericht werd tot heidenen en Joden, als nu door de bekering tezamen gevoegd en tot de Kerk behorende; zo worden zij beiden tegelijk aangemaand om in rijen en met akkoordstemmen hun vrolijkheid te uiten. Gelijk zulks meest onder zinnebeeldige spreekwijzen vertoond wordt, Ps. 148:7-14: “Looft den HEERE, van de aarde; gij walvissen en alle afgronden. Vuur en hagel, sneeuw en damp; gij stormwind, die Zijn woord doet. Gij bergen en alle heuvelen; vruchtbomen en alle cederbomen. Het wild gedierte en alle vee; kruipend gedierte en gevleugeld gevogelte. Gij koningen der aarde en alle volken; gij vorsten en alle rechters der aarde. Jongelingen en ook maagden; gij ouden met de jongen. Dat zij den Naam des HEEREN loven; want Zijn Naam alleen is hoogverheven; Zijn majesteit is over de aarde en den hemel. En Hij heeft den hoorn Zijns volks verhoogd, den roem al Zijner gunstgenoten, der kinderen Israëls, des volks dat nabij Hem is. Hallelujah.” Kortom zij zouden juichen over Gods heil en de vaandels opsteken volgens Ps. 20:6. In de tent van elk der rechtvaardige zou zijn een stem des gejuichs en des heils, Ps. 118:15.

Verklaring 2^e deel.

Niemand moet deze vreugde voor onzinnig houden, niemand zegge van dit lachen, wat maakt deze. Zeker deze blijdschap zou geenszins zijn over een nietig ding, maar over de aller gewichtigste zaken. Wilt gij dan de stof van deze vreugdegalmen weten? De spreker geeft deze volgende op: “Want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken” enz.

I. De hier voorkomende zaken zullen wij op zichzelf verklaren en dan aanwijzen dat daar waarlijk een zeer gepaste stof en rede van gejuich in ligt opgesloten.

1. Het eerste dat hier gemeld wordt is, dat de Heere het *bloed Zijner knechten zou wreken*.

A. Wij hebben over het 36^e vers aangewezen, wie men door *des Heeren knechten* moet verstaan, namelijk niet alleen, noch ook zo zeer de algemene gelovigen uit Joden en heidenen, als wel voornamelijk dezulken die bij uitstek als knechten in de dienst des Heeren aangesteld en gebruikt werden, en zich ook daarin vaardig en standvastig betoonden, zo in de verkondiging van het Evangelie, en het voortplanten van het Woord van het Koninkrijk; alsook, des gevergt zijnde, door het verzegelen van de waarheid met hun bloed.

B. Gelijk er toen beloofd was, dat het den Heere *over Zijn knechten berouwen zou*, zo wordt zulks hier nader verklaard, dat het zo ver zou gaan, dat de Heere *hun bloed wreken zou*. Dit

a. Ondersteld dan dat deze Gods-knechten zeer veel zouden geleden hebben van de vijanden der waarheid, zelfs zoveel, dat het bij geen woorden van verongelijkingen, bespottingen en algemene mishandelingen zou zijn gebleven, maar dat zij ook om de zake Gods en de waarheid van het Evangelie bloedige vervolgingen, ja de wreedste pijnigingen en marteldoden zouden hebben ondergaan. Zodat zij wel degelijk tot den bloede toe zouden gestreden hebben. Dus komt ons bijzonder de antichrist voor, onder de benaming van een vrouw, *welke dronken was van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus*. Openb. 17:6. Lees ook het verhaalde Openb. 6:9-11: “En toen Het het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen dergenen die gedood waren om het Woord Gods, en om de getuigenis die zij hadden. En zij riepen met grote stem, zeggende: Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van degenen die op de aarde wonen?”

En aan een iegelijk werden lange witte klederen gegeven, en hun werd gezegd dat zij nog een kleinen tijd rusten zouden, totdat ook hun mededienstknechten en hun broeders zouden vervuld zijn, die gedood zouden worden gelijk als zij.”

b. Ziet Mozes voorspeld ook tot troost van Gods volk en getrouwe knechten, dat de Heere dit bloed *wreken zou*. Wij hebben over het 35^e vers en nog laatst in de verklaring van vers 41 en 42 gezien, in wat opzicht de Heere gezegd wordt wraak te oefenen. Wij merken ditmaal maar met een woord aan, dat de Heere gezegd wordt *het bloed te wreken*, wanneer Hij de vijanden van de Kerk en de onderdrukkers van Zijn knechten, omdat zij onschuldig bloed vergoten hadden, rechtvaardig zou straffen; en dat wel na de wet der vergelding, dat wie ten onrechte des mensen bloed vergiet, diens bloed moest wederom vergoten worden. Waren dan Gods knechten dus onschuldig vervolgt, ter dood gebracht en was hun bloed als in gehele stromen vergoten, en hadden de zielen onder het altaar den Heere al lang om wraak gebeden, gelijk wij aanstonds vernamen uit Openb. 6:9-11. Zo zou het nu de tijd der wrake zijn, dat de Heere ook hun bloed zonder mate zou doen uitstorten, zulks had Hij trouwens gezegd en hebben wij uitvoerig verklaard in vers 41 en 42: “Indien Ik Mijn glinsterend zwaard wette en Mijn hand ten gerichte grijpt, zo zal Ik de wraak op Mijn tegenpartijen doen wederkeren en Mijn haters vergelden. Ik zal Mijn pijlen dronken maken van bloed en Mijn zwaard zal vlees eten; van het bloed des verslagenen en des gevangenen, van het hoofd af zullen er wraken des vijands zijn.”

2. En om de wijze en rechtvaardigheid van deze strafoefening nog wat nader uit te beelden, wordt er bijgedaan: “en Hij zal de wraak op Zijn tegenpartijders doen wederkeren.”

Een spreekwijze, die wij ook al in vers 41 gevonden en verklaard hebben. Zodat wij alleen maar aanmerken dat de spreker dit met des te meer zekerheid kon voorzeggen, overmits hij zulks even tevoren uit des Heeren mond zelf verstaan had. O heilige en geheel billijke wraakoefening! Waarover wij wel met de engel, Openb. 16:5 en 6 mogen uitroepen: “En ik hoorde den engel der wateren zeggen: Gij zijt rechtvaardig, Heere, Die is, en Die was, en Die zijn zal, dat Gij dit geoordeeld hebt; Dewijl zij het bloed der heiligen en der profeten vergoten hebben, zo hebt Gij hun ook bloed te drinken gegeven; want zij zijn het waardig.” En met de andere engel van het altaar, vers 7, mogen wij wel zeggen: “Ja Heere, Gij almachtige God, Uw oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig.” Want zeker *het is recht bij God verdrukking te vergelden, dengenen die verdrukken*, 2 Thess. 1:6. Riep het bloed van de rechtvaardige Abel van de aardbodem tot God in de Hemel? Gen. 4:10. Wel hoeveel te meer dan van zoveel Zijner knechten. Is de dood van Gods gunstgenoten kostelijk in de ogen des Heeren? Ps. 116:15. Wel hoe zou het dan te vermoeden zijn, dat de Heere hun bloed ongewroken zou laten. Strafte Hij de vijanden niet, Hij zou schijnen hun gelijk te zijn. Had Hij de wraak lang uitgesteld, Hij moest en zou Zijn oordelen over de vijanden verdubbelen. Zodat men hierop mag toepassen hetgeen er gezegd wordt in Jes. 59:18: “Even naar de werken, even daarnaar zal Hij vergelden, grimmigheid aan Zijn wederpartijders, vergelding aan Zijn vijanden; den eilanden zal Hij het loon vergelden.” Ja, Hij *vergelt overvloediglijk dengene die hoogmoed bedrijft*, staat er in Ps. 31:24.

3. Maar gelijk de oordelen en straffen over de vijanden ten voordele en verlossing van Gods volk verstreken en Zijn ongenade aan Zijn tegenpartijen, met Zijn goedertierenheid aan Zijn gunstgenoten doorgaans gepaard gaat; zou zulks vooral in het laatste der dagen plaats hebben, volgens Jes. 30:25 en 26: “En er zullen op allen hogen berg en op allen verheven heuvel beekjes en watervlieten zijn, in den dag der grote slachting, wanneer de torens vallen zullen. En het licht der maan zal zijn als het licht der zon, en het licht der zon zal zeventvoudig zijn, als het licht van zeven dagen; ten dage als de HEERE de breuk Zijns volks zal verbinden, en de wond waarmede het geslagen is, genezen.” En zo vind men hier onder de vreugde stoffen ook deze gemeld, dat de Heere *verzoenen zou, Zijn land en Zijn volk*.

A. Als men hier hoort spreken van des Heeren *land en Zijn volk*, zo zal de vraag zijn, wat *land* en *volk* men daardoor te verstaan heeft?

a. Men zou hier wel in het algemeen mogen denken om de gehele wereld, alle landen, die wegens de schepping en gedurige voorzienigheid en bijzonder de regering van Gods Kerk daarin, *des Heeren land* zou kunnen genoemd worden. En dan zou men door *Zijn volk* Joden en heidenen kunnen verstaan, vooral in het laatste der dagen tot Gods volk aangenomen, van Hem als zodanig behandeld en zich als Zijn volk gedragende, als zijnde over de gehele aarde door alle landen verspreid.

b. Maar echter menen wij, dat er gewichtige redenen in de tekst zelf en in de kracht der benamingen te vinden zijn, waarom men mag oordelen dat hier door dit *land* voornamelijk, zo niet alleen, *het Joodse land Kanaän* verstaan wordt, dat land, hetwelk aan de vaderen beloofd was, hetwelk de Heere voor Zijn volk Israël ter bezitting gegeven, waarop des Heeren oog was van het begin tot het einde van het jaar, daar Hij voorheen gewoond en in welke Hij gewandeld had, en daarom bij uitnemendheid Zijn land, ja het land van Immanuël geheten, omdat de Messias daar geboren en geopenbaard was. En dus volgt het vanzelf dat men door dit volk het Jodendom moet verstaan om redenen in vers 9 gegeven, *Zijn volk* bij uitnemendheid genoemd.

B. Wanneer nu de Heere gezegd wordt dit land en volk te zullen *verzoenen*, hebben wij

a. Aangaande het grondwoord כפר *kafar* op te merken dat hetzelfde van veel nadruk is. Het betekend eigenlijk *iets met pek bepekken*. Zoals men leest in Gen. 6:14, dat het wonderschip, de Ark op Gods bevel van buiten en van binnen met pek moest bepekt worden,

om voor het in en doordringen van het water veilig te zijn. Hiervandaan beduidt het in het algemeen *bedekken*, en gelijk iets, dat bedekt is uit het gezicht vergaat, zo betekend het in het bijzonder het bedekken van de zonde uit kracht van de genoegdoening en dus het verzoenen daarvan. En zulks niet allen van de schaduwachtige verzoening door het bloed van stieren en bokken, waarvan [in] Lev. 16:14 en elders [gesproken wordt]. Maar ook de dadelijke, waarachtige en volkomen verzoening door het bloed en de gerechtigheid van de Messias, waardoor de zondaar vergeving der zonden verkrijgt, van de straf en vloed ontheven wordt en wederom met God bevredigd zijnde, tot Zijn gunstige gemeenschap wordt toegelaten. Dus werd er gebeden in Ps. 79:9: “Help ons, o God onzes heils, ter oorzaak van de eer Uws Naams; en red ons en doe verzoening over onze zonden, om Uws Naams wil.” En staat er in Job 33:24: “Ik heb verzoening gevonden”. Gelijk er van de Messias gezegd wordt in Dan. 9:24 dat Hij de ongerechtigheid zou verzoenen.

b. Maar als wij zulks nu tot de boven gemelde onderwerpen zullen brengen, merkt dan wellicht dat hier,

1. Voorondersteld wordt dat dit *land* en *volk* voorheen in een onverzoende staat was. En zeker

α. Verstaat men door dit *land*, de gehele wereld, en door het *volk*, Joden en heidenen. Zo weet men hoe de aarde om der zonde wil vervloekt, en de gehele wereld voor God verdoemelijk was.

β. Maar verstaat men hier (gelijk wij het liefst zo begrijpen door dit *land*, het Joodse land, en door dit *volk*, het Jodendom, zo weet gij, dat dit land en volk in zoverre onverzoend kon gezegd worden, als de Joden door hun gruwelen en voornamelijk door het versmiden van den Rotsteen des Heils, dit land verontreinigd hadden, waarom het de Heere met de ban geslagen heeft, Mal. 4:6, en het volk daaruit verdrijvende, niet langer voor Zijn volk wilde erkennen en van alle voorrechten ontblotende, vele eeuwen na elkaar alle tekenen van Zijn getergde gramschap heeft doen gevoelen, waarvan onder andere Hosea 3:4: “Want de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder koning en zonder vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld, en zonder efod en terafim.” Zodat zij de waarheid van de bedreiging ondervonden zouden hebben, Jes. 43:27 en 28: “Uw eerste vader heeft gezondigd, en uw uitleggers hebben tegen Mij overtreden. Daarom zal Ik de oversten des heiligdoms ontheiligen, en Jakob ten ban overgeven en Israël tot beschimpingen.” Maar gelijk de Heere ten dage des toorns des ontfermens gedachtig is, zo komt Hij ook hier voor als zullende *Zijn land en volk* wederom *verzoenen*.

2. Welke verzoening dan

α. Wel in het algemeen moet begrepen worden als een genadige vergeving des zonden en wegneming van de straf en vloek, gevolgd met de betoning van allerlei genade en vriendschapsblijken.

β. Maar zulks verdient wel in enige bijzonderheden, op de onderwerpen passelijk, na de onderscheidene begrippen, die men er van vormen mocht, verklaard en aangewezen te worden.

α. Verstaat men door dit *land* en *volk* de gehele aarde nu bewoond van Joden en heidenen. Dan zal er hoofdzakelijk niet anders door verstaan gegeven worden, als dat de Heere in het laatste der dagen in alle landen en aan allerlei volkeren de zuivere genadeleer zou bekend maken, en Jood en heiden door Zijn Geest zou bewerken tot geloof en bekering, en hen dus, uit kracht van de volbrachte en van hun aangenomen en toegerekende gerechtigheid van de Messias, vergeving der zonden en allerlei heilsgoederen zoude schenken, en met Hem in Zijn gunst onder het aanschouwen en genot van al de heerlijkheden van Zijn Koninkrijk, in rust, vrede en blijdschap zou doen verkeren. Waarheden, die overal in het Profetische Woord, vooral van de Kerk in de laatste tijd geleerd en geloofd worden. Dan zou men uitroepen uit

Ps. 8:10: “O HEERE, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde!” Lees ook Jes. 60 en meer andere Godsspraken, te veel om te melden.

β. Maar verstaat men door dit *land*, het eigenlijke Joodse land of Kanaän, en door het *volk* het Jodendom, gelijk wij tot deze gedachte het meest overhellen. Zo heeft men de *verzoening van het land* dus te begrijpen, dat de vloek, die er tot die tijd toe op gelegen had, dan zou worden weggenomen en het land wederom bloeien zou, de steden bebouwd en de Heere, gelijk in alle landen, ook daar, wederom gediend zou worden, niet gelijk eertijds op een schaduwachtige wijze, in een herbouwde tempel door het slachten van offeranden, het aansteken van wierook geuren, het vieren van eigenlijke feestdagen; maar in Geest en in waarheid. Merkwaardig is in dit opzicht de belofte Zach. 14:10 en 11: “Dit ganse land zal rondom als een vlak veld gemaakt worden, van Geba tot Rimmon toe, zuidwaarts van Jeruzalem; en zij zal verhoogd en bewoond worden in haar plaats, van de poort van Benjamin af tot aan de plaats van de eerste poort, tot aan de Hoekpoort toe, en van den toren Hananéël tot aan des konings wijnbakken toe. En zij zullen daarin wonen, en er zal geen verbanning meer zijn, want Jeruzalem zal zeker wonen.” Zodat Hij ook dat land wederom met allerlei zegeningen, hoewel meest geestelijke, zou begunstigen. Hiertoe kan met de godsspraak brengen Ps. 85:10-14: “Zekerlijk, Zijn heil is nabij degenen die Hem vrezen, opdat in ons land eer wone. De goedertierenheid en waarheid zullen elkander ontmoeten, de gerechtigheid en vrede zullen elkander kussen. De waarheid zal uit de aarde spruiten, en gerechtigheid zal van den hemel nederzien. Ook zal de HEERE het goede geven, en ons land zal zijn vrucht geven. De gerechtigheid zal voor Zijn aangezicht heen gaan, en Hij zal ze zetten op den weg Zijner voetstappen.” En wat dit Joodse volk betreft, de Heere zou Zich met hen op deze wijze wederom verzoenen, dat zij de waarheid van het Evangelie zouden kennen en aannemen en Jezus van Nazareth voor de ware Messias erkennen, tot geloof en bekering zouden bewerkt worden, volgens Hosea 3:5: “Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren en zoeken den HEERE, hun God, en David, hun Koning; en zij zullen vrezende komen tot den HEERE en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen.” De Heere zou hun ongerechtigheden vergeven en met hen in vriendschap onder de toedeling van allerlei voordelen verkeren. Hiervan werd gemeld met een bijgevoegde bede met toespeling op de verlossing uit Babel, Ps. 85:2-7: “Gij zijt Uw land gunstig geweest, HEERE; de gevangenis van Jakob hebt Gij gewend. De misdaad Uws volks hebt Gij weggenomen; Gij hebt al hun zonden bedekt. Sela. Gij hebt weggenomen al Uw verbolgenheid, Gij hebt U gewend van de hittigheid Uws toorns. Breng ons weder, o God onzes heils, en doe teniet Uw toornigheid over ons. Zult Gij eeuwiglijk tegen ons toornen? Zult Gij Uw toorn uitstrekken van geslacht tot geslacht? Zult Gij ons niet weder levend maken, opdat Uw volk zich in U verblijde?” Zodat en hun de toezegging zou bewaarheid worden, Jer. 31:31-34: “Zie, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken; Niet naar het verbond dat Ik met hun vaders gemaakt heb, ten dage als Ik hun hand aangreep om hen uit Egypteland uit te voeren; welk Mijn verbond zij vernietigd hebben, hoewel Ik hen getrouwd had, spreekt de HEERE. Maar dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een iegelijk zijn naaste, en een iegelijk zijn broeder leren, zeggende: Kent den HEERE; want zij zullen Mij allen kennen, van hun kleinste af tot hun grootste toe, spreekt de HEERE; want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hunner zonde niet meer gedenken.” Lees ook hetgeen er beloofd wordt in Zach. 10: 6 en 7: “En Ik zal het huis van Juda versterken, en het huis van Jozef zal Ik behouden en Ik zal hen weder inzetten; want Ik heb Mij hunner ontfermd, en zij zullen wezen alsof Ik hen niet verstoten had; want Ik ben de HEERE hun God, en Ik zal hen verhoren. En zij zullen zijn als een held van Efraïm, en hun hart zal zich verblijden als van den wijn; en hun

kinderen zullen het zien en zich verblijden, hun hart zal zich verheugen in den HEERE.” En hiervan wordt in het brede gesproken in Ezech. 36-39.

II. De woorden dan tot dusver, volgens de kracht der spreekwijzen en de beoogde tijdsomstandigheden opgehelderd zijnde, zo zal het niet bezwaarlijk zijn te bewijzen dat er in deze merkwaardige wegen van God een zeer gepaste stof des gejuichs te vinden is. Hetwelk toch van de spreker bedoeld wordt, als hij de woorden dus aaneen schakelt: “Juicht, gij heidenen [met] Zijn volk; want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken”. Enz.

1. Voorzeker moesten de heidenen en Joden tot de gemeenschap van het nieuwe Godsrijk in het laatste der dagen gebracht zijnde, *juichen*, als zij vernamen, hoe de Heere wraak nam vanwege het onnozel bloed *Zijner knechten*. Niet uit inzicht van hun bijzondere wraaklust, neen, zij kenden Hem, Die gezegd heeft *Mijne is de wrake, Ik zal het vergelden*. Stond het aan hun, zij baden: *Heere, rekent hun deze zonden niet toe*. Zij smeekten veel eer om hun bekering, en zagen niet dan met deernis hoe deze vijanden Gods wraakpijlen ten doel werden gesteld. Maar echter, terwijl zij begrepen en van achteren bemerkten zouden, dat de eer van God, de roem Zijner heiligheid, rechtvaardigheid, wijsheid, macht en waarheid daardoor ontdekt, en hun verlossing bevorderd werd, zo moesten en zouden zij hun goedkeuring daaraan met blijdschap geven, en al juichende zeggen: *De Heere is rechtvaardig en Zijn oordelen zijn recht*. In die zin was er voorzegt in Jer. 51:48: “En de hemel en de aarde, mitsgaders al wat daarin is, zullen juichen over Babel; want van het noorden zullen haar de verstoorders aankomen, spreekt de HEERE.” Voeg hierbij de Godsspraak bij Jes. 30:27-29: “Zie, de Naam des HEEREN komt van verre, Zijn toorn brandt en de last is zwaar; Zijn lippen zijn vol gramschap en Zijn tong als een verterend vuur; En Zijn adem is als een overlopende beek die tot aan den hals toe raakt; om de heidenen te schudden met een schudding der ijdelheid, en als een misleidende toom in de kinnebakken der volken. Er zal een lofzang bij ulieden zijn, gelijk in den nacht wanneer het feest geheiligd wordt; en blijdschap des harten, gelijk van een die met pijpen wandelt, om te komen tot den berg des HEEREN, tot den Rotssteen Israëls.” En vooral wordt ons dit omstandig beschreven in Openb. 19:1-3: “En na dezen hoorde ik als een grote stem ener grote schare in den hemel, zeggende: Hallelujah; de zaligheid en de heerlijkheid en de eer en de kracht zij den Heere onzen God; Want Zijn oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig, dewijl Hij de grote hoer geoordeeld heeft, die de aarde verdorven heeft met haar hoereri, en Hij het bloed Zijner dienaren van haar hand gewroken heeft. En zij zeiden ten tweeden male: Hallelujah. En haar rook gaat op in alle eeuwigheid.” Ja, zouden zij niet juichen, als zij hieruit vernamen wie de ware dienstknechten van Jehova waren, en hoe Hij haar de zaak tegen de vijanden en vooral tegen de antichrist handhaafde? Zulks vertoont ons Johannes wederom in Openb. 19:4-7: “En de vier en twintig ouderlingen en de vier dieren vielen neder en aanbaden God, Die op den troon zat, zeggende: Amen, Hallelujah. En een stem kwam uit den troon, zeggende: Looft onzen God, gij al Zijn dienstknechten, en gij die Hem vreest, beide klein en groot. En ik hoorde als een stem ener grote schare en als een stem veler wateren en als een stem van sterke donderslagen, zeggende: Hallelujah; want de Heere, de almachtige God, heeft als Koning geheerst. Laat ons blijde zijn en vreugde bedrijven, en Hem de heerlijkheid geven; want de bruiloft des Lams is gekomen, en Zijn vrouw heeft zichzelf bereid”.

2. Het kon inderdaad ook niet anders, als tot genoeg van Gods volk verstrekken, als zij zo klaarblijkelijk, volgens de bedreigingen in het profetische Woord gedaan ontwaar werden, dat de Heere door de *wraak op Zijn tegenpartijders te doen wederkeren*, alle onheilen afkeerde van Zijn volk, en daardoor de weg baande niet alleen ter verlossing van Zijn gunstgenoten, maar ook tot een merkelijke aanwas, bloei, vrede en heerlijkheid der Kerk. Zulks komt immers overeen met hetgeen wij lezen in Ps. 58:11 en 12: “De rechtvaardige zal zich verblijden als hij de wraak aanschouwt; hij zal zijn voeten wassen in het bloed des goddelozen. En de mens zal zeggen: Immers is er vrucht voor den rechtvaardige; immers is er

een God, Die op de aarde richt.” Zodat nu de Godsspraak in kracht zou bewaarheid worden, Jes. 29:19 en 20: “En de zachtmoedigen zullen vreugde op vreugde hebben in den HEERE; en de behoeftigen onder de mensen zullen zich in den Heilige Israëls verheugen; Wanneer de tiran een einde zal hebben, en het met den bespotter uit zal zijn, en allen die tot ongerechtigheid waken, uitgeroeid zullen zijn”.

3. Wie zal het laatste vooral in twijfel trekken, en niet oordelen, dat het *verzoenen van land en volk* een wezenlijke vreugdestof voor heidenen en Joden moesten verschaffen? Zulks wordt ons levendig uitgebeeld in het gehele 12^e hoofdstuk van Jesaja. Evenwel, hoe klaar zulks is, zo lust het ons hierbij een weinig stil te staan; en om dan wederom in de billijking van de opwekking tot vreugdegalmen dezelve order als in de verklaring der spreekwijzen te volgen. Zo merken wij aan:

A. Indien wij de eerste opvatting goedkeuren (dat men voornamelijk door het verzoenen van land en volk verstaat de verzoening van de gehele wereld uit Joden en heidenen in het laatste der dagen). Dat hierin dan waarlijk de grootste vreugdestof ligt opgesloten. Ziet eens hoe ons zulks vertoond wordt in Openb. 11:15: “En de zevende engel heeft gebazuind, en er geschiedden grote stemmen in den hemel, zeggende: De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van Zijn Christus, en Hij zal als Koning heersen in alle eeuwigheid.” Althans de opwekking heeft een dergelijke grond, Jes. 60:1-7: “Maak u op, word verlicht, want uw Licht komt, en de heerlijkheid des HEEREN gaat over u op. Want zie, de duisternis zal de aarde bedekken en donkerheid de volken; doch over u zal de HEERE opgaan, en Zijn heerlijkheid zal over u gezien worden. En de heidenen zullen tot uw licht gaan, en koningen tot den glans, die u is opgegaan. Hef uw ogen rondom op en zie, die allen zijn vergaderd, zij komen tot u; uw zonen zullen van verre komen en uw dochters zullen aan uw zijde gevoedsterd worden. Dan zult gij het zien en samenvloeien, en uw hart zal vervaard zijn en verwijd worden; want de menigte der zee zal tot u gekeerd worden, het heil der heidenen zal tot u komen. Een hoop kemels zal u bedekken, de snelle kemels van Midian en Efa; zij allen uit Scheba zullen komen; goud en wierook zullen zij aanbrenge en zij zullen den overvloedigen lof des HEEREN boodschappen. Al de schapen van Kedar zullen tot u verzameld worden, de rammen van Nebajoth zullen u dienen; zij zullen met welgevallen komen op Mijn altaar, en Ik zal het huis Mijner heerlijkheid heerlijk maken.”

B. Voornamelijk, als men deze verzoening vooral, zo niet alleen, betrekkelijk oordeelt op het Joodse land en volk. Zeker dit land, op die wijze, als wij gezegd hebben wederom verzoend te zien, en dat zo lang verstrooide en verlaten volk wederom van Jehova in gunst te zien aangenomen, kon niet anders als de grootste vreugde veroorzaken, althans verplichte alle, die daar heerschappij en heil in zagen.

a. Tot zo een uitgelaten en algemeen vreugdegeschater.

1. De heidenen zouden daarover juichen, volgens Psalm 67:2-8: “God zij ons genadig en zegene ons; Hij doe Zijn aanschijn aan ons lichten. Sela. Opdat men op de aarde Uw weg kenne, onder alle heidenen Uw heil. De volken zullen U, o God, loven; de volken altemaal zullen U loven. De natiën zullen zich verblijden en juichen, omdat Gij de volken zult richten in rechtmatigheid; en de natiën op de aarde, die zult Gij leiden. Sela. De volken zullen U, o God, loven; de volken altemaal zullen U loven. De aarde geeft haar gewas; God, onze God, zal ons zegenen. God zal ons zegenen; en alle einden der aarde zullen Hem vrezen.”

2. En terwijl dit de Joden voornamelijk raken zou, zo begrijpt men makkelijk, hoe groot haar blijdschap daarover zou zijn. Zulks wordt zo begrepen in de slotbede van Psalm 14:7: “Och, dat Israëls verlossing uit Sion kwame! Als de HEERE de gevangenen Zijns volks zal doen wederkeren, dan zal zich Jakob verheugen, Israël zal verblijd zijn.” En zulks wordt ons op het zinrijkste en levendigst vertoond in Jes. 35:10: “En de vrijgekochten des HEEREN zullen wederkeren en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd

wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden.” Voeg erbij Jer. 31:12 en 13.

b. Ja, de heidenen en Joden zouden in deze met elkaar tezamen spannen, en in vreugderijen hun blijdschap over dit heil des Heeren betonen. Overal zou men in de tent des rechtvaardigen vernemen een stem des gejuichs en des heils. Zulks wordt ons duidelijk verbeeld Ps. 98:1-9: “Een psalm. Zingt den HEERE een nieuw lied, want Hij heeft wonderen gedaan; Zijn rechterhand en de arm Zijner heiligheid heeft Hem heil gegeven. De HEERE heeft Zijn heil bekendgemaakt, Hij heeft Zijn gerechtigheid geopenbaard voor de ogen der heidenen. Hij is gedachtig geweest Zijner goedertierenheid en Zijner waarheid aan het huis Israëls; en al de einden der aarde hebben gezien het heil onzes Gods. Juicht den HEERE, gij ganse aarde, roept uit van vreugde en zingt vrolijk en psalmzingt. Psalmzingt den HEERE met de harp, met de harp en met de stem des gezangs, Met trompetten en bazuingeklank; juicht voor het aangezicht des Konings, des HEEREN. De zee bruike, met haar volheid, de wereld met degenen, die daarin wonen. Dat de rivieren met de handen klappen, dat tegelijk de gebergten vreugde bedrijven, Voor het aangezicht des HEEREN, want Hij komt om de aarde te richten; Hij zal de wereld richten in gerechtigheid, en de volken in alle rechtmatigheid.” En hier toe kan men de Godsspraak brengen uit Jes. 55:12: “Want in blijdschap zult gijlieden uittrekken en met vrede voortgeleid worden; de bergen en heuvelen zullen geschal maken met vrolijk gezang voor uw aangezicht, en alle bomen des velds zullen de handen samenklappen.” Een wel gepast slot op dit zo heerlijk en volkrachtig pleitgeding ten aanhoren van hemel en aarde uitgebracht; zo wordt de vruchtbaarheid van deze leer aangewezen, zo werd Gods grootheid gegeven. Nu de zaak Gods voldongen was, en het bleek, dat Jehova de Rossteen was, Wiens werk volkomen was.

Vervulling.

Uit hetgeen wij aangaande deze woorden in de verklaring gezegd hebben, is genoegzaam openbaar, dat deze dingen tot dusver hun vervulling niet hebben, maar dat men de waarheid daarvan nog als toekomstende heeft te verwachten.

I. Wel is waar,

1. Dat in de eerste aposteltijden en vervolgens van⁴ eeuw tot eeuw vele heidenen bekeerd zijn; maar wie weet ook niet, dat dit nog maar een klein gedeelte was van de aarde, in vergelijking van het grote gedeelte, dat nog onkundig is van de ware God, en het gerucht van het Evangelie nog niet gehoord heeft, behalve zo een groot aantal van Turken, die een voornaam werelddeel bewonen. Met als gevolg, zo moet het grootste getal der heidenen⁵ nog ingaan en bekeerd worden. En hoewel in de eerste evangelietijd ook al enige Joden bekeerd zijn, zo was dit nog maar een klein getal in vergelijking van diegene die ongehoorzaam zijn gebleven en nog blijven. Ondertussen zijn er vele redenen om te geloven dat de Joden⁶ nog in grote getale zullen bekeerd worden. Zodat deze opwekking tot vreugdegejuich van heidenen noch Joden op die wijze, als wij het getoond hebben, nog niet betracht is.

2. Wij hebben ook reeds tevoren gezien, wat al onnozel bloed dat er van de heidense keizers, en vooral van de antichrist vergoten is; en waargenomen, in wat opzichten de Heere dat bloed reeds gewroken heeft, en *de wraak op Zijn tegenpartijders heeft doen wederkeren*. Maar terwijl er nog vele vijanden zijn, en de antichrist nog overal moord en dreiging blaast, en de hoer van Babel eerst dronken moet zijn van het bloed der heiligen; zo heeft men de dag van de volkomen wraak nog te verwachten. Hierop zien de voorzeggingen, Obadja vers 15-21: “Want de dag des HEEREN is nabij over al de heidenen; gelijk als gij gedaan hebt, zal u gedaan worden; uw vergelding zal op uw hoofd wederkeren. Want gelijk gijlieden gedronken

⁴ Zie mijn werk over Ps. 87. P. 187 enz.

⁵ Zie Heydeggerus. Tekenen der tijden. P. 162 enz.

⁶ Zie Heydeggerus. Tekenen der tijden. P. 155 enz.

hebt op den berg Mijner heiligheid, dan zullen al de heidenen geduriglijk drinken; ja, zij zullen drinken en inzwelgen, en zullen zijn alsof zij er niet geweest waren. Maar op den berg Sion zal ontkoming zijn, en hij zal een heiligheid zijn; en die van het huis Jakobs zullen hun erfgoederen erfelijk bezitten. En Jakobs huis zal een vuur zijn, en Jozefs huis een vlam, en Ezaus huis tot een stoppel; en zij zullen tegen hen ontbranden en zullen hen verteren, zodat Ezaus huis geen overgeblevene zal hebben; want de HEERE heeft het gesproken. En die van het zuiden zullen Ezaus gebergte, en die van de laagte zullen de Filistijnen erfelijk bezitten; ja, zij zullen het veld van Efraïm en het veld van Samaría erfelijk bezitten; en Benjamin Gilead; En de gevankelijk weggevoerden van dit heir der kinderen Israëls, hetgeen der Kanaänieten was, tot Zarfath toe; en de gevankelijk weggevoerden van Jeruzalem, hetgeen dat in Sefárad is; zij zullen de steden van het zuiden erfelijk bezitten. En er zullen Heilanden op den berg Sion opkomen om Ezaus gebergte te richten; en het Koninkrijk zal des HEEREN zijn.” En Paulus begreep het zo, Hebr. 2:8: “Alle dingen hebt Gij onder zijn voeten onderworpen. Want daarin, dat Hij Hem alle dingen heeft onderworpen, heeft Hij niets uitgelaten, dat Hem niet onderworpen zij. Doch nu zien wij nog niet dat Hem alle dingen onderworpen zijn”. En daarom zegt hij in 1 Kor. 15:25: “Want Hij moet als Koning heersen, totdat Hij al de vijanden onder Zijn voeten zal gelegd hebben.”

3. En wie weet niet, dat het Joodse land en volk tot nog toe op die wijze, als wij gezegd hebben, niet verzoend is.

II. Waarom wij dan grond hebben om vast te stellen, dat deze voorzegging te zijner tijd eens volkomen zal bewaarheid worden.

1. Iemand werpe mij tegen, dat Paulus⁷ in Rom. 15:10 uitdrukkelijk de eerste woorden van onze tekst aantrekt, om de bekering van Joden en heidenen van zijn tijd daaruit te bewijzen, want men heeft aangaande de wijze en het oogmerk⁸ der aanhaling aan te merken.,

A. Dat al eens tegengestaan zijnde, dat de apostel daar van de bekering in zijn tijd spreekt, zo is het zeker, dat men die als een begin en voorspel heeft aan te merken van de bekering van heidenen en Joden in het laatste der dagen. Te meer, omdat de heerlijkheid der Kerk in het laatste der dagen niet anders moet begrepen worden, als een volmaking van datgene, hetwelk reeds in de eerste tijden begonnen is. En daarom heeft men in de verklaring van vele voorzeggingen en ook in de aanwijzing van de tijd der vervulling, hetzij dat ze van de schrijvers van het Nieuwe Testament aangehaald en tot een bepaalde tijd of geval toegepast zijn, of niet, waar te nemen, dat de Heilige Geest Zich niet zelden van spreekwijzen bediend, die op de staat der Kerk in het laatste der dagen in de meeste nadruk passen, en echter ook ten opzichte van deszelfs beginselen of ten dele, en in deze of gene omstandigheden, na het bijzondere doel van deze of gene schrijver, op de eerste tijden toepasselijk zijn. Hetwelk wij makkelijk met⁹ voorbeelden zouden kunnen ophelderen, vreesden wij niet te ver van ons doel af te wijken.

B. Ja wij menen, dat onze profetie, zoals ze van Paulus in de gemelde plaats aangehaald wordt, alleen tot de laatste tijd behoort. Want, om nu niet te zeggen, dat hij in het *ingaan van de volheid der heidenen, en het zalig worden van geheel Israëel*, (hetwelk ook haar bekering insluit) tot de laatste tijd brengt, als hij zegt in hoofdstuk 11:25 en 26: “Want ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt bij uzelfen), dat de verharding voor een deel over Israëel gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. En alzo zal geheel Israëel zalig worden; gelijk geschreven is: De Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob”. Zo kunnen wij geenszins zien dat deze onze opvatting enigszins met het doel van Paulus strijdt. Want hij had in hoofdstuk 15:5-7 Joden en heidenen tot eensgezindheid en vrede aangemaand. Zulks dringt

⁷ Zie Van Leeuwen, 4 d. P. 377.

⁸ Zie Joh. van der Honert, Halleluja, P. 396, 497.

⁹ Zie Lampe, Genadeverbond, 5. D. P. 256 enz.

hij voornamelijk aan, uit aanmerking dat de heidenen zowel als de Joden door het Evangelie geroepen en bekeerd, en dus tot één lichaam zouden worden gebracht, hetwelk hij bewijst in vers 9, uit een plaats, die tot de eerste tijden behoort, maar hij voegt er ook andere Godsspraken bij, onder welke ook de onze is, slaande op de laatste tijd, om zo zijn vermaning des te sterker te doen dringen, uit aanmerking dat de eensgezindheid hen wel paste en van hen met rede gevorderd werd, omdat zowel van de laatste als van de eerste tijd voorzegt was, hoe zij toch beide zouden bekeerd worden, en dus tot dezelfde Kerk en het Koninkrijk behoren, waarin de vrede en liefde paste.

2. Eer dat wij nu van deze stof afscheiden, zal het ter zake niet ondienstig zijn, nog enige vraagstukken te onderzoeken, en zedig onze aandacht daarover mede te delen, en wel

A. Hoe¹⁰ de bekering van heidenen en Joden in het laatste der dagen zal toegaan? Of de bekering der Joden voor, onder of na de ingang van de volheid der heidenen zal geschieden?

Hierover zijn de gedachten der¹¹ godgeleerden zeer verscheiden. Maar alles wel rijpelijk overwogen zijnde, zo derven zij in deze niets zekers aangaande de wijze der bekering en order van tijd bepalen. Trouwens wij willen niet wijzer zijn dan Paulus die door de Heilige Geest gedreven zijnde, dit een *verborgenheid* noemt, Rom. 11:25. Het is ons genoeg, dat wij uit de leer van Mozes en der profeten, als ook uit het onderwijs der apostelen, voornamelijk van Paulus, volkomen zekerheid hebben, dat deze bekering te zijner tijd zal geschieden. En wel zo dat het niet in een ogenblik, maar met verloop des tijds, onzeker hoe lang, zal uitgewerkt worden.

B. Ook komt hier in bedenking, of de Joden na hun bekering het land Kanaän wederom zullen bezitten en bewonen, en wel op wat wijze?

Een vraagstuk, hetwelk al van overlang verscheiden godgeleerden geoefend heeft, en van de ene zus en van de andere zo begrepen wordt. Wij hebben onze gedachten daarover reeds hoofdzakelijk in de verklaring van de spreekwijze: *Hij zal Zijn land verzoeken*, geuit; en oordelen dat de *ban* waarvan Jes. 43:28 en Mal. 4:6 waarmee het land vervloekt was, zou weggenomen en het Joodse volk door een zekere soort van verbanning, in de Schriften der Joden bekend, van de gemeenschap der Kerk afgescheiden, totdat ze tot inkeer kwamen, nu op hun bekering wederom in gunst aangenomen en tot de gemeenschap der Kerk, welke nu niet alleen uit Joden, maar ook uit heidenen bestond, aangenomen zijnde, dit land wederom opbloeien zou, de steden herbouwd en zo het Joodse volk, zowel als de heidenen vrijheid zou gegeven worden om dat land wederom te bewonen en de redelijke godsdienst aldaar met de heidenen, en wel *met een eenparige schouder* waar te nemen. De zaak dan dus begrepen zijnde, (meen ik) dat men een zeer gezonde zin aan al die Godsspraken geven kan, die melden van de bekering der Joden in hun land en herbouwing der steden, de heerlijkheid van Jeruzalem, en de godsdienst aldaar te plegen.

Maar (ons bedunkens) gaan die¹² godgeleerden te ver als zij vaststellen dat de tempel wederom op het prachtigst zou herbouwd worden en aldaar wederom eigenlijke priesters en levieten tot het waarnemen van een eigenlijke offerdienst en dergelijke plechtigheden zouden worden aangesteld. Hetwelk immers strijdig is met de aard van de bediening van het Nieuwe Testament, sinds dat het lichaam der zaak daar is, zo kunnen immers geen schaduwen meer plaats hebben. En ik kan niet begrijpen dat zulken die anders zo driftig voor het zo genaamd Duizendjarig rijk pleiten, niet zien kunnen, dat zo een lastige offerdienst geheel niet met die heerlijke en rustige kerkstaat kan worden overeengebracht. Voor het overige kunnen wij het

---

¹⁰ Zie Van Penen over Rom. P. M. 740, 800. En Groenewegen, Rom. 2 D. p. 194, enz.

¹¹ Zie Alh. de Raad, Koninkrijk der toekomstige wereld, p. 356, enz.

¹² Ik doel op hetgeen Alh. de Raad schrijft en te driftig beweert in zijn traktaat boven genoemd, hoofdstuk 19, 30, 31, 34 P. 278 enz. Die ook in dezen van verscheiden merendeels wordt nagevolgd, voornamelijk door Van Deventer in zijn werk over de Openbaring.

voorgestelde vraagstuk gevoelig beantwoorden en besluiten, met de eigen woorden van de doorgeleerde en vermaarde Zurichse hoogleraar Joh. Henr. Heydeggerus, die in zijn boekje, genaamd *Tekenen der Tijden*, blz. 158 en vervolgens, aldus schrijft: “Om deze vraag wel te beantwoorden, zo moeten wij onderscheiden hetgeen dat gewis en zeker is van hetgeen dat enigszins twijfelachtig is. Gewis is dat, dat de Joden in het land Kanaän geen Levitische offerdienst, geen met allerlei ceremoniën en voorbeelden opgepronkte tempel zullen oprichten, en met een woord de Wet van Mozes, voor zover die in Christus vervuld, of gelijk Paulus spreekt in Hebr. 8:13, *oud gemaakt, verouderd en verdwenen is en geen eer zullen aandoen*. Dit werd te zijner plaats tegen de Joden, en sommige zowel oude als nieuwe chiliasten genoegzaam bewezen. En zulks heeft al voorlang, gelijk Hiëronymus getuigd, tegen Ireneus zeer heerlijk ter neder gesteld en bewezen een godzalig oudvader en bisschop met name Dionysius Alexandrinus. Maar twijfelachtig is dat, of de Joden die tot het christendom bekeerd zullen worden, te eniger tijd in het beloofde land zullen wederkeren, hetzelfde op die wijze en manier als andere landen van de christenen bewoond worden, bezitten, en alzo Christus hun Gezalfde en Heiland daarin volgens aanleiding van het heilig Evangelie zullen dienen? Hierin komen de geleerden niet overeen; en het staat een ieder vrij, daar het niet zo zeer is een vraag van een Artikel des geloofs, als maar van een toekomende historie en geschiedenis, te geloven hetgeen dat hij meent met de profetieën allermeest overeen te komen. Wat mij aangaat, ik geef een ieder vrij en onpartijdig te oordelen, of de volgende profetieën anders kunnen uitgelegd worden, als van de nog toekomende invoering der bekeerde Joden in het land Kanaän en van haar woning daarin. Mozes zegt in ons lied, vers 43, gelijk wij al gezien hebben: *God zal Zijn land en Zijn volk verzoenen*. Hij spreekt niet alleen van het volk, maar ook van het land. In het derde boek van Mozes, hfst. 26:40 en 51 enz. alwaar van de laatste bekering der Joden gehandeld wordt, zegt God de Heere in ver 42 dat *Hij aan het land wederom zal gedenken*. In de profetie van Jeremia 31:37 en 38, zegt God de Heere: “Zo zegt de HEERE: Indien de hemelen daarboven gemeten en de fundamenten der aarde beneden doorgrond kunnen worden, zo zal Ik ook het ganse zaad Israëls verwerpen om alles wat zij gedaan hebben, spreekt de HEERE. Zie, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat deze stad den HEERE zal herbouwd worden, van den toren Hanáneël af tot aan de Hoekpoort.” De profeet Ezechiël, hoofdstuk 39:26, nadat hij gehandeld had van de bekering der Joden, profeteert aldus: “Als zij hun schande zullen gedragen hebben, en al hun overtreding met dewelke zij tegen Mij hebben overtreden, toen zij in hun land zeker woonden en er niemand was die hen verschrikte.” De Heere Christus Zelf geeft te verstaan in Lukas 21:24 dat Jeruzalem, dat is, de stad en het gehele land, van de heidenen zal vertreden worden, “totdat de tijden der heidenen vervuld zullen zijn”, dat is, gelijk het Paulus verklaard, totdat de volheid der heidenen, of alle heidenen, bekeerd zullen zijn. Waaruit vermoed kan worden dat na de bekering aller heidenen, en ook der Joden, zij hun land wederom bezitten zullen.

De Heere Christus zegt wel in Matth. 23:38 tot de Joden: “Zie, uw huis wordt u woest gelaten.” Maar Hij zegt niet dat het hun altoos en eeuwig zou woest blijven, maar Hij strekt het veel meer uit, Luk. 21:24, tot op de vervulling van de tijden der heidenen, dat is, tot op de tijd van de bekering aller heidenen. De Heere Christus zegt ook tot Zijn discipelen, vanwege de oprichting van een koninkrijk aan Israël, Hand. 1:7: “En Hij zeide tot hen: Het komt u niet toe te weten de tijden of gelegenheden, die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft”. En Hij geeft alzo te verstaan, dat ons van de oprichting van het Koninkrijk aan Israël niets geopenbaard is, gelijk wij dat boven [bij de] V stelling verklaard hebben. Maar het is wat anders te spreken van het oprichten van een koninkrijk in Israël in die vorm, gedaante en tijd, als het de discipelen van Christus begrepen en begeerden; wat anders van de bezitting van het land Kanaän, onder eigen [beheer] of een vreemde, hoewel christelijke regering. Anderszins als de woorden van de Heere Christus konden verstaan worden, niet zo zeer van het oprichten van het koninkrijk in Israël, als wel van de tijd, namelijk, het jaar, de dag en uur daarvan,

gelijk ze gemeenlijk uitgelegd worden, zo zouden ze de toekomstige oprichting van het koninkrijk van Israël in het land Kanaän veel meer bevestigen. Want in dat verstand zou de Heere Christus het oprichten van dit koninkrijk vast stellen en alleen de tijd, namelijk het jaar en de dag, waarop dit geschieden zou, aan Gods macht overgeven.”¹³

Ook drukt zich mijn hoogstgeëerde meester, de wijdberoemde en zalige heer Vitringa aangaande dit stuk kort en zakelijk uit in zijn Godgeleerdheid, blz. 509, par. 76. “Of de Joden in hun vaderland op die tijd zullen wederkeren en daar een republiek of staatsregering zullen oprichten is twijfelachtig. Dit weten wij zekerlijk:

1. Dat in die tijd het land Kanaän zal ophouden een ban of vloek te zijn, gelijk het tot hiertoe geweest is (Mal. 4:6) en dat het daarom zal bewoond worden gelijk andere landen.
2. Dat het echter niet heiliger zal zijn als de andere delen der wereld.
3. En dat de inwoning en bezitting van het land Kanaän niet zal gerekend worden te zijn een voorrecht van de Joden boven de heidenen.
4. Dat de Joden in de kerk niet zullen heersen over de heidenen, of uitnemender voorrechten zullen genieten als de heidenen, Deut. 32:43, Matth. 20:1 en 2 enz. Deze dingen kunnen van ons uit de algemene gronden van de huishouding Gods onder het Nieuwe Verbond klaar en zeker bepaald worden”

C. Eindelijk komt het bij deze gelegenheid niet te onpas te onderzoeken of voor de voleinding der wereld en de algemene opstanding der doden op aarde een opstanding der heiligen zal zijn, om met Christus duizend jaren in Zijn rijk te heersen? Een vraagstuk, dat van ons meer dan eens onafhankelijk onderzocht is, en waaromtrent wij geenszins schromen onze gedachten te zeggen. Maar, daar deze stof, (zouden wij er enigszins aan voldoen) in zo een kort bestek en bij wege van uitstap in een leerreden niet gevoeglijk kan afgehandeld worden, zo hebben wij een bijzondere en vrij uitvoerige verhandeling tot dit vraagstuk geschikt¹⁴

TOEPASSING.

Ziet dan (om tot de toepassing over te gaan) hoe Mozes, die getrouwe dienstknecht in geheel Gods huis, dit zo zinrijk en hoogdravend lied besluit met een opwekking tot vreugde galmen, ten dele vanwege de oordelen, die de Allerhoogste over de heidenen van Zijn koninkrijk zou uitvoeren ter verlossing van Zijn volk. Ten andere, uit aanmerking van de voordelen die de Kerk door de bekering der heidenen, als wel voornamelijk door de verzoening van het Joodse land en volk zou krijgen.

Zalig, zalig, ja driemaal zalig mogen dan diegene gesproken worden die deze heerlijke kerkstaat beleven zullen, en over al dit heil- en luisterrijke hun lofgalmen en vreugdestemmen tot eer van God en Jezus de Koning der eren zullen laten horen! Wie zal leven als de Heere dit doen zal!

I. Wat ons ondertussen betreft, hoewel wij nog tot die heerlijke kerkstaat niet gekomen zijn, en het zelfs niet waarschijnlijk is, dat wij die tijd beleven zullen, zo moet het ons ondertussen

1. Genoeg zijn, en reeds bij aanvang tot gejuich opwekken, dat wij volkomen zekerheid hebben, dat zulks eens te zijner tijd zal gebeuren. Wij kunnen op de onfeilbare trouw van een onveranderlijk en grootmachtig Jehova, zo vast staat maken, dat die heerlijke schilderij in het profetische Woord voor onze ogen opgehangen, eens zal vervuld worden om, in zoverre wij aan zulke gezichten gewend zijn, de zaak vaak tot onze blijdschap als reeds tegenwoordig te verbeelden. Abraham, de vader aller gelovigen verlangde om de dag van de Messias te zien, en hij heeft ze gezien en is verblijd geweest. Zo mogen wij die heerlijke kerkstaat in een vooruitgezicht ziende ons daarover wel verheugen en verblijden.

¹³ Tot zover Joh. Henr. Heydeggerus

¹⁴ Zie: “Het zogenaamde duizendjarig rijk onderzocht en wederlegt en de heerlijke kerkstaat verdedigd”.

2. Te meer, omdat ons de Heere vanwege de tegenwoordige staat der Kerk in het algemeen, als wel bijzonder vanwege de heerlijke voorrechten van Zijn kinderen, al in vele opzichten aangename vreugdestof verschaft, ja, er ons om vele redenen toe verplicht. Want beschouwen wij,

A. De staat van de hervormde kerk in het algemeen, zo kunnen wij niet loochenen,

a. Of deze maakt vanwege de uiterlijke belijdenis van de ware godsdienst, het volk van God uit. Zeker wij zijn in deze grotelijks bevoorrecht boven alle volkeren van de aarde, als een volk onder hetwelk het geklank des Konings vernomen wordt.

b. Als wij ook de geschiedenissen sinds de reformatie eens opslaan, zo zullen wij ook al in menigerlei gevallen bevinden, dat de Heere het bloed Zijner knechten heeft begonnen te wreken, en onze en Zijn tegenpartijen het vreselijke van Zijn wraak heeft doen gevoelen. Waardig dat het van ons waar worde, hetgeen van de citerspelers staat aangetekend in Openb. 15:3 en 4: “En zij zongen het gezang van Mozes, den dienstknecht Gods, en het gezang des Lams, zeggende: Groot en wonderlijk zijn Uw werken, Heere, Gij almachtige God; rechtvaardig en waarachtig zijn Uw wegen, Gij Koning der heiligen. Wie zou U niet vrezen, Heere, en Uw Naam niet verheerlijken? Want Gij zijt alleen heilig; want alle volken zullen komen en voor U aanbidden; want Uw oordelen zijn openbaar geworden.”

c. En wat ons land en dit volk van Nederland betreft, hetwelk voorheen een woest land en een onbeschaafd volk was, dit is in zoverre verzoend, als het den Heere behaagd heeft ditzelve te bevoorrechten met de genadeleer, zodat het woord der verzoeking in de mond van Gods knechten gelegd wordt, die den zondaar op het teerhartigste en met veel ernst en aandrang bidden, alsof God door hen bade, zij zouden zich met God laten verzoenen.

B. Maar om wat nader en in het bijzonder tot ulieden te komen, Godvruchtigen, wat dunkt ulieden, hebt gijlieden geen redenen om te juichen en God te verheerlijken als gijlieden bedenkt;

a. Dat de Heere ulieden van eeuwigheid heeft uitverkoren en in de tijd gemaakt heeft tot Zijn volk en schapen Zijner weiden?

b. En al ziet gijlieden tot dusver de volkomen wraak niet over uw vijanden. Zo beteugeld de Heere echter hun macht en geweld, Hij legt hen een haak in de neus en zegt: Tot hiertoe en niet verder. Zodat gijlieden schoon gesmaad, verongelijkt en verdrukt, echter nog tot den bloede toe niet gestreden hebt. En hoewel de Heere ulieden daar al toe mocht roepen, gijlieden kunt verzekerd zijn, dat zeer kostelijk is in de ogen des Heeren de dood Zijner gunstgenoten, Hij zal het bloed van ulieder te enige tijd wreken, zo gijlieden u maar als Zijn dienstknechten vaardig en blijmoedig toont in Zijn dienst en Hem getrouw blijft tot de dood.

c. Dit is vooral ulieder voorrecht, dat gijlieden daar gijlieden vijanden waart, zowel als alle de anderen, in kracht met God verzoent zijt door de dood Zijns Zoons. O dierbare en voordelige verzoening! Hetzij dat gijlieden ziet op Dengene Die u met Hem verzoent heeft, het is God Zelf, Die u ook het onderpand des Geestes, Die u daarvan vergewist, in het hart gegeven heeft. Hetzij dat gijlieden ziet op de prijs, het is niet door het bloed van stieren of bokken, maar door het dierbare bloed van Christus als het onbevleete en onstraffelijke lam. Hetzij dat gijlieden let op de voordelen der verzoening, die u ontheft van de zonde, van de vloek en verdoemenis, en u verschaft gerechtigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest.

II. Terwijl dan al deze dingen genoegzame redenen tot gejuich uitleveren, zo is

1. De vraag of zulks wel behoorlijk van ulieden betracht werd?

2. Maar, om de waarheid te zeggen,

A. Als men de Kerk van Nederland eens in het algemeen beschouwd, zo moet men immers toestemmen, dat de meesten aan deze zo grote en menigvuldige verplichtingen niet beantwoorden, men dankt er den Heere niet voor, men juicht er niet over.

Het is waar, men bespeurd onder de zogenaamde gereformeerde christenen wel vrolijkheid, ja een uitgelaten vreugdebedrijf. Maar het is een wereldse, een zondige, ja duivelse blijdschap over een nietig ding. Een lachen, waarvan men zeggen moet, gij zijt uitzinnig, en een vreugde, waarover men vragen moet, wat maakt deze? En aan deze blijdschap is men zo gewoon, dat men zelfs daarin zorgeloos volhard, als de Heere roept tot gewezen, tot kaalheid en de omgording eens zaks.

Maar dit is het gejuich niet, dat de Heere vordert en waartoe Gods volk verplicht is. Het is een Hams, een Belsasars, rijkemans en Herodus vreugde, het is niet anders als een dobbervreugd, die telkenmale weer onderduikt, dezelve zal in de grootste droefenis verwisseld worden. Wee die zo lacht, want gij zult eens treuren en wenen. Daar zal haast een tijd komen, dat gij Gods knechten zult zien juichen van goeder harte, maar gij zult schreeuwen van weedom des harten en van verbreking des Geestes zult gij huilen. Wanneer de Heere zal lachen in uw verderf en spotten zal, als uw vreze komt. Terwijl gij u gedoemd zult vinden tot den staat en plaats van eeuwige rampzaligheid, “daar zal weinig zijn en knersing der tanden”.

B. Maar, als men deze ongehoorzamen en ongelukkigen daar latende, eens op het gedrag van Gods kinderen let, zo zijn zij vooral in deze grotelijks vanwege plichtsverzuim te beschuldigen. Terwijl men zo zelden in hun tenten een stem des gejuichs en des heils hoort; zij hangen de harpen aan de wilgen, en hoe zeer ook opgewekt, zo weigeren zij te zingen de liederen Sions; haar hoofd is bijna altijd water en haar ogen een springader van tranen. Haar aangezicht staat meest droevig en het schijnt dat sommige tot een kenmerk stellen van hun genadestaat altoos een betrokken en droevig gelaat te vertonen. Vele behagen zich niet alleen daarin, dat ze in het verborgen bitterlijk kermen en haar bedstede met haar tranen doornatten; maar men hoort ook in haar verkering [omgang] nauwelijks anders als klagen en zuchten. En dus schrikken zij de wereldling van hun gemeenschap af. Zij brengen onvoorzichtig een kwaad gerucht over Gods volk. Zij verwekken zoveel naargeestige en droevige gedachten in eerst overtuigde en pas beginnende christenen. En, dat Gode voorzeker mishaaagd, zij prijzen Zijn Godheid niet, zij roemen Zijn weldaden niet met vrolijke lofzangen van bevrijding, maar komen bijna altijd zuchtende en klagende voor God. Waarlijk een berispelijk gedrag, een verkleining van Gods zegeningen, een ondankbaarheid voor zovele en grote weldaden, die gij zo onverdiend boven duizend andere mensen, ja boven vele landen en volkeren geniet.

a. Ik weet wel, godvruchtigen, daar zijn soms redenen dat gij treurig moogt zijn,

1. Als gij let op de droevige toestand van land en kerk, op het verval in de zeden, dan is het tijd om te wenen, om uit te roepen en te zuchten over de gruwelen des lands: “Waterbeken vlieten af van mijn ogen, omdat de goddelozen des Heeren wet verbreken.”

2. Ook kunt gij in het lichamelijke in zo een staat geraken, dat gij vanwege het verlies van eer, goederen, vrienden en dergelijke rampen die uw of de uwen treffen, rouw mag bedrijven en bitterlijk kermen. Een christen behoeft niet ongevoelig te zijn, alhoewel het zijn plicht is (maar het valt hard voor vlees en bloed) te roemen in de verdrukkingen.

3. Vooral zijn er in opzicht van het geestelijke soms oorzaken tot een treurige en kwijnende staat, wanneer God het licht van Zijn lieflijk aangezicht om wijze redenen verbergt, Zijn lievelingen aan de verzoeken en satans aanvechtingen blootstelt, en zij door zonden vervoerd in een nare vervreemding van den Heere geraken, en buiten staat gesteld worden om hun godsdienstige plichten in het openbaar en voornamelijk in het verborgen op een betamelijke wijze en met vrucht waar te nemen. Dan, dan is er reden, om wel verre van te juichen, benauwd en doodbrakende, ja twijfelmoedig te zijn.

b. Maar ik weet ook wel, dat het gebrek van gejuich veeltijds uit onopmerkendheid, wereldsgezindheid, onmatige zelfs en schepselliefde en vooral uit onkunde en misverstand ontstaat. Want,

1. Men let meer op de jammerlijke staat van land en kerk, dan op deszelfs heerlijke en voordelige staat, en men beurt zich niet genoeg op met de Goddelijke toezeggingen, die een

luisterrijke en voordelige toestand aan land en kerk voor het toekomende in het laatste der dagen voorspellen. En men overdenkt Gods voorgaande wonderwegen niet, wanneer Hij Zijn verlossingen groot en wonderbaar gemaakt heeft. Men werkt niet met voorgaande bevinding van Gods wijsheid, macht, goedheid en trouw.

2. De wereld en deszelfs goederen, de liefde tot zichzelf en het schepsel, nemen de ziel nog zo vaak in. Dat men niet als met de uiterste en onmatige droefheid over het gemis van zichtbare en tijdelijke dingen aangedaan is.

3. En bijzonder ontstaat de berispelijke treurigheid in velen uit een onverschoonlijke onkunde van Gods Woord, waarheid en wegen. Hun misverstand in het werk der genade is zo groot, dat zij gemakkelijk tot ongeloof en twijfelmoedigheid vervoert worden, en telkens stilstaande bij hun gebreken en verdorvenheden. En de heiligmaking en wel zo en zo een trap van deugd plaatsende voor de rechtvaardigmaking, hun vrijmoedigheid wegwerpen en in een gedurige mistroostigheid omzwerven en gebukt gaan.

III. Ei mocht dan elk eens gaande gemaakt worden om deze hinderpalen weg te ruimen, en alle middelen en oorzaken tot een vrolijke en juichende staat tezamen te garen. Ei laten zuchtingen en treurigheid wegvlieden. Wordt opgewekt om uit aanmerking van de voorrechten van de Kerk, als wel voornamelijk van het goede van Gods uitverkoren volk, eens een juichtaal tot eer van Jehova op te heffen. Wel aan dan, verheft de stem, juicht tezamen. Maar, opdat wij geen wereldling aanleiding schijnen te geven tot een losbandige vreugde; zo richten wij onze vermaanstem tot ulieden, godvruchtigen, wij wekken ulieden op uit Jes. 12:5 en 6: “Psalmzingt den HEERE, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan; zulks zij bekend op den gansen aardbodem. Juich en zing vrolijk, gij inwoneres van Sion, want de Heilige Israëls is groot in het midden van u.” En zult gijlieden niet?

1. De bovengemelde weldaden verplichten ulieden ertoe.

2. De tijd van het Nieuwe Testament is een zangtijd.

3. Het is Gode aangenaam, Hij werd er door verheerlijkt, het lokt Hem uit om ulieden verder juichstof te geven. Hij woont onder de lofzangen Israëls.

4. Het wordt ons ook overal in de heilige Bladeren, als een werk van Gods volk opgegeven. “Uw gunstgenoten zullen juichen” staat er in Ps. 132:9. “De rechtvaardige juicht en is blijde”, Spr. 29:6. “Mijn knechten zullen juichen van goeder harte”, Jes. 65:14. “Gij rechtvaardige zingt dan vrolijk in den Heere, lof betaamd den oprechten”, Ps. 33:1.

IV. Voor het overige zal het onze plicht zijn,

1. Om ons met alle vlijt te oefenen in het onderzoek der Schriften, vooral van het profetische Woord. Wij hebben Gods wegen, tot dusver met Zijn Kerk gehouden, aandachtig na te speuren en te letten op de tekenen der tijden, opdat wij ook verstaan mogen wat lotgevallen, dat er nog voor het toekomende te verwachten zijn. Daartoe is immers het gehele Woord van God gericht. Rom. 15:4: “Want al wat tevoren geschreven is, dat is tot onze lering tevoren geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hoop hebben zouden.” Vooral strekken de profetieën daartoe, gelijk in het bijzonder is af te nemen uit de Godsspraak in Dan. 12:4: “En gij, Daniël, sluit deze woorden toe en verzegel dit boek tot den tijd van het einde; velen zullen het naspeuren en de wetenschap zal vermenigvuldigd worden.”

2. Wij hebben ons tegen die heerlijke staat op tijd te bereiden, als een bruid tegen de toekomst van de bruidegom. Laat ons dan waken, want wij weten de nette [precieze] tijd niet wanneer de Heere komen zal.

3. Verlang naar die tijd, bid om de heerlijke toekomst van Jezus' Koninkrijk. O! Gedenkt de blinde heidenen en de verstokte Joden veel in uw gebeden voor den Troon. Houd aan bij den Heere dat de volheid der heidenen mag ingaan en geheel Israël zalig worde. Het is wel zo, dat de Heere Zijn Woord zal waar maken, dat Hij van oude dagen gesproken heeft. Wie kan toch aan Zijn macht, goedheid en trouw twijfelen? Echter wil Hij er van Zijn volk

om gebeden worden. Het goede dat wij achtervolgens de toezeggingen, op deze tijden ziende, genieten, is ons niet overgekomen, dan na voorgaande aanhoudende en sterkdringende gebeden der heiligen. Dus kan men ook bevroeden, dat de bedreigde wraak over de vijanden en de heerlijkheid der Kerk in het laatste der dagen niet zal vernomen worden, dan na ernstige zielzuchtigen en een gelovig manen van God op Zijn beloftenissen. Behalve dat de gemeenschap der heiligen, het belang dat elk rechtgeaard onderdaan van Jezus' Koninkrijk in de uitbreiding daarvan stelt, ons daartoe verplichten. Ei, bid dan om de vrede van Jeruzalem. Wel moeten ze varen, die haar beminnen.

Wij, wij, die de eer en het genoegen hebben om van God aangesteld te zijn en gebruikt te worden om met mond en pen de uitbreiding van Jezus' Koninkrijk te bevorderen. Wij, wij, zeg ik, willen ulieden in het gebed voorgaan en naar de mate der gave ons gegeven alle mogelijke besturing tot gelovige en welgepaste gebeden geven en in deze, onder inwachting van den Geest der genade en der gebeden, tot onze laatste ademsnik volijverig en strijdende volharden. "Om Sions wil zal ik niet zwijgen, en om Jeruzalems wil zal ik niet stil zijn, totdat haar Gerechtigheid voortkome als een glans, en haar Heil als een fakkel die brandt." En gelijk wij (hoewel in een veel flauwere zin) sinds en vanwege onze dienst in drie gemeenten, in drie provincies van ons gezegend Nederland, reden hebben om met Paulus te zeggen uit 2 Kor. 2:14: "En Gode zij dank, Die ons allen tijd doet triomferen in Christus, en den reuk Zijner kennis door ons openbaar maakt in alle plaatsen." Zo vinden wij voor het slot van deze leerreden en bij het eindigen van onze verklaring van dit hoogdravend en toch duister LIED VAN MOZES overvloedige stof en ook een bewogen en week hart, om onze zo dikwijls herhaalde gebeden, om licht en genade, in vrolijke juichgalmen te verwisselen, dat het den Heere behaagd heeft mij in het bearbeiten en uitspreken van deze heerlijke stof hulp te beschikken uit Zijn heiligdom en te zegenen uit Sion. Laat het niet kwaad zijn o HEERE Heere, dat wij in het uitschateren van onze lofzangen ons bedienen van de woorden van Uw knecht Davids, 1 Kron. 29:11-13: "Uwe, o HEERE, is de grootheid en de macht en de heerlijkheid en de overwinning en de majesteit, want alles wat in den hemel en op de aarde is, is Uwe; Uwe, o HEERE, is het Koninkrijk, en Gij hebt U verhoogd tot een Hoofd boven alles. En rijkdom en eer zijn voor Uw aangezicht, en Gij heerst over alles, en in Uw hand is kracht en macht; ook staat het in Uw hand alles groot te maken en sterk te maken. Nu dan, onze God, wij danken U, en loven den Naam Uwer heerlijkheid." Ach Heere! Bewaard dit in den zin der gedachten onzes harten en van Uw volk tot in eeuwigheid, en richt niet alleen ons, en hun hart tot u.

Maar laat het gesprokene en dit geschrevene tot en onder die krachtige middelen dienen, waardoor het rijk des satans zal vernietigd worden en het heerlijk Koninkrijk van de Zoon Uwer liefde, onder wraakoefening over zijn en Uwer knechten en Uws volks vijanden zal worden uitgebreid van zee tot zee en van de rivier tot aan de einden der aarde. Opdat men nu en dan volvrolijk opheffe uit Ps. 72:18 en 19: "Geloofd zij de HEERE God, de God Israëls, Die alleen wonderen doet. En geloofd zij de Naam Zijner heerlijkheid tot in eeuwigheid; en de ganse aarde worde met Zijn heerlijkheid vervuld. Amen, ja amen." Ja elk besluite met mij tegenwoordig dit lied, met de heilbede en het verlangen, waarmede de Openbaringschrijver zijn profetische boek eindigt: "En de Geest en de bruid zeggen: Kom. En die het hoort, zegge: Kom. En die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet. Die deze dingen getuigt, zegt: *Ja, Ik kom haastelijk. Amen. Ja, kom, Heere Jezus.*"

AMEN

HET ZOGENAAMDE DUIZENDJARIG RIJK

Onderzocht en wederlegd,

EN DE HEERLIJKE KERKSTAAT VERDEDIGD

IN EEN REDENVOERING

Zijnde een Aanhangsel van

MOZES' LIED

DEUTERONONIUM XXXII vers 1-43.

Door

HENRICUS RAVESTEYN

Bedienaar des Goddelijken Woords te ZWOLLE.

TE ZWOLLE,
Gedrukt bij D. RAMPEN en F. CLEMENT,
Boekdruckers en Verkopers, 1728.

STICHTING GIHONBRON
MIDDELBURG
2007

HET ZO GENAAMDE DUIZENDJARIG RIJK ONDERZOCHT EN WEERLEGT¹⁵

EN DE HEERLIJKE KERKSTAAT VERDEDIGD

Inleiding

§. 1. *Beproeft alle dingen; behoudt het goede.* Zo luidt de vermaanles van de apostel Paulus.

Uitbreiding

§. 2. Een gulden Regel, welke aan alle uitbreidende Oefenaars zo in menselijke, als in Goddelijke wetenschappen mag aangeprezen worden, en waarlijk zeer nuttig is, om met aflegging van alle vooroordelen de voorkomende zaken in de grond te doorzien, en bedaard na een rijp overleg te oordelen en te besluiten, wat waar of vals, wat goed of kwaad, wat aannemelijk of verwerpelijk is.

Op de stof gepast

§. 3. Voornamelijk, meen ik, dat deze gouden spreuk te pas voorkomt, als men met vrucht zal acht geven op *het Profetisch Woord, dat zeer vast is*, en uit de verscheiden uitleggingen van meer of min geoeffende een voegzame schifting zal maken, en het ene kiezen zal. Het was uit dien hoofde, dat de Apostel Johannes deze les ook zo krachtig aanpreeft 1 Joh. 4: 1. *Geliefden, gelooft niet een iegelijken Geest, maar beproeft de Geesten of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn uitgegaan in de wereld.*

En gelijk ik ook op het spoor van die grote Apostelen deze vermaanles alle Waarheid-lievenden wil aangeprezen hebben, zo wens ik dezelve ook thans met alle bedaarde omzichtigheid te gebruiken, nu ik mij begeven zou tot het onderzoek en de verhandeling van het zo moeilijke vraag- en geschilstuk aangaande het zo genaamde, en befaamde DUIZENDJARIG RIJK.

Aanleiding

§. 4. De aanleiding welke mij tot deze Verhandeling geboeid werd, was geen vitzucht of nijdigheid tegen de genen, die in deze leer van mij verschillen. Nee, ik heb een grote afkeer van alle Broedertwisten, en zoek het altijd tot mijn Zinspreuk te behouden: *de Waarheid te betrachten in Liefde.*

Ook verdenke mij niemand alsof ik ondernam in deze iets geheel nieuws te schrijven. Want, ik weet wel, dat dit gewichtig Vraagstuk van overlang van vele grote Mannen en flonkerende Lichten in Gods Kerk onderzocht, en uitvoerig verhandeld is, gelijk het mij weinig moeite behoefde te kosten, of ik zou een groot register van voorname vroegere en latere schrijvers voor en tegen het DUIZENDJARIG RIJK kunnen opnoemen, wier lof ik geenszins wil verkorten.

Edoch, ik werd tot deze Redevoering aangenoopt bij gelegenheid, dat ik het Hoogdravend en zinrijk LIED VAN MOZES Deut. 32: 1--43. bearbeid had, bijzonder bij de verhandeling van vers 43. Als wanneer mij dit Vraagstuk van zelfs in de handen viel; en gemerkt ik aan hetzelfde niet wel in die laatste Leerreden kon voldoen, zonder vele merkwaardige zaken voorbij te gaan, zo heb ik het der moeite waardig geacht deze Stof in een bijzondere Redevoering wat omstandiger te verhandelen, mij vleierende, dat ik geen overtollige nog onaangename arbeid zal doen.

---

¹⁵ De uitgebreide Latijnse voetnoten in deze verhandeling zijn in dit document weggelaten.

Gebed om licht, enz.

§. 5. En gemerkt de Heilige Schrift, bijzonder de duisterste Profetische Gezichten, veiligst door de besturing van dezelve Geest worden verklaard, door welke zij beschreven zijn; zo hef ik in deze moeilijke, zaak een hartelijke Zuchtbede op tot God de Vader der Lichten, *dat mij gegeven worde de Geest der wijsheid en der Openbaring in Zijn kennis, namelijk verlichte ogen des verstands; opdat ik de Waarheid kenne, en dezelve ook bedachtelijk mag uitspreken, en de opening mijner lippen enkel billijkheid zij. Amen.*

Verdeling of orde

§ 6. Zal ik mij naar de lessen der Wijzen in deze Redevoering een groot einde, ter oefening van mijzelven en anderen in den lande, tot kennis van de Leer der Waarheid, die na de Godzaligheid leid, voorstellen, en dat doel bereiken? Zo moet ik mij van een klare en best vloeiende order bedienen, gelijk ik dan deze leidraad, (ofschoon wel niet net geschikt na de regelen en lessen van een gewone Leerreden) denk te volgen, dat ik in deze Redevoering opgeve,

- I. De Namen, Aard, Verscheidenheid, Oorsprong, en Voortgang van het gevoelen aangaande het zo genaamde DUIZENDJARIG RIJK.
- II. De redenen bijbrengen ter wederlegging van dit Gevoelen, en de tegenwerpingen beantwoorde.
- III. De gedachten van Voornamen Godgeleerden, (ook de mijne) aangaande de Heerlijke Kerkstaat, in het laatste der Dagen te verwachten, ter neerstellen en ophelderen.

§. 7. Ik vind (om aanstonds ter zake te komen) dat de voorstanders van het DUIZENDJARIG RIJK bij ouden en latere schrijvers verscheiden benoemd werden. De gemeenste en meest bekende Naam is die van *Chiliasten*, zijnde dit een Griekse naam, welke afkomt van een woord, dat Duizend betekend, gelijk zij ook in het Latijn Milliasten, Millearii of Millenarii geheten worden. Buiten twijfel, omdat zij hun gevoelen voornamelijk ontleend hebben, en verdedigen uit de Openbaring van Johannes, alwaar Cap. 20: 2, 3, 4. van een *Duizendjarige* heerschappij of Rijk gesproken werd.

Ook vind ik, dat enige, die het allergrofst en vleselijk aangaande dit Rijk oordelen, na de eerste Uitvinder of Uitvinders van dit gevoelen Cerinthus of Merinthus, Cerinthianen of Merinthianen genoemd werden. Gelijk die Regering of gewaande Staat der Kerk bij sommigen ook bekend is onder de naam van de Gulden Eeuw, van anderen de vijfde Monarchieën genoemd, van enigen het derde of Nieuwste Testament, en van andere nog anders geheten.

Schifting van gevoelens

§. 8. Om nu nader aangaande de aard van dit geschilstuk te oordelen, zal het juist niet nodig zijn, dat ik de verscheidenheid der Gevoelens in deze, van stuk tot stuk opmeld; men kan dezelve gevoeglijk tot twee brengen, namelijk tot een grover, van Cerinthus (gelijk nader blijken zal) oorspronkelijk, hetwelk genoegzaam van alle Rechtzinnige Godgeleerden verworpen word. En tot een subtieler gevoelen, (van ene Papias herkomstig,) waar toe ook verscheiden oude en latere Schriftgeleerden overhellen.

Het grovere

§. 9. Het Grovere komt hier hoofdzakelijk uit: Dat Christus als Koning wederom, vóór de laatste en algemene Oordeelsdag, zichtbaar op Aarde zou verschijnen, en als dan de Martelaren, en andere Heiligen, die in den Heere ontslapen zijn zouden worden opgewekt, en

nevens Hem, én de in leven zijnde Godvruchtigen, duizend jaar zouden heersen. Welk Rijk dan in het Joodse Land en voornamelijk te Jeruzalem zou worden opgericht, waartoe die Stad en den Tempel aldaar op het prachtigste zou herbouwt werden, met een herstelling van de Ceremoniële Godsdienst, van de Joden in hun Land wedergekeerd te oefenen, zullende die Regering en heerlijke Staat der Kerk dan, na het onderbrengen van en de Heerschappij over alle Godlozen en vijanden der Kerk, bestaan in een volkomen bevrijding van alle onkunde, zonden, straffen, kastijdingen, ellenden, ziekten, vervolgingen, ja van de Dood zelve, en in een overvloedig, rustig en vrolijk genot van alle heerlijkheid, en zo Geestelijke als Aarde, ja zelfs vleselijke voordelen en gemakelikheden, gedurende de tijd van duizend jaren.

Subtieler gevoelen

§. 10. Het subtieler gevoelen komt hier voornamelijk op uit: Dat Christus vóór de algemene Oordeelsdag zichtbaarlijk en in volle luister op Aarde zou verschijnen, en de voornaamste Heiligen (sommige zeggen alleen de Martelaren) zou opwekken, om nevens hem en de Godvruchtigen, alsdan in leven, duizend jaar in rust en voorspoed, onder het genot vooral van Geestelijke Zegeningen te regeren.

De oorspong van het grover gevoelen

§ 11. Wat wijders de oorspong van de gedachten der Chiliasten betreft: Wij houden het daarvoor, dat dezelve eerstelijk uit de dromen of hartsverdichtselen der Joden aangaande de toekomende Eeuw of de verwachte dagen van den Messias zijn voort gekomen. Het is toch uit de Schriften der Joden en zelfs uit het Woord van God genoegzaam bekend, hoe de Joden, uit misverstand der Godsspraken aangaande de Messias, voornamelijk van de Voorzeggingen Gen. 49: 10. Ps. 2: 6. Jer. 23: 5. Zach. 9: 9. en diergelijke, tot die verbeelding gekomen zijn, dat de Messias de Zone Davids een Aards Koning zou zijn, en onder hen een Koninkrijk met veel pracht en uiterlijke toestel zonde oprichten, waarin men allerlei voordelen, vooral Aardse en Lichamelijke, zou genieten. En het is wel te bevroeden, hoe de Joden tot zulken lichamelijke verbeeldingen gekomen zijn, als men overweegt, dat de Godsspraken de aard van dit Rijk beschrijven met spreekwijzen ontleend van al hetgeen dat groot, luisterrijk, en voordelig in de Koningen en Koninkrijken van Israël en Juda, ja van andere machtige Heerschappijen der Babyloniërs, Perzen, Grieken, en Egyptenaren, gezien was. En de voorzeggingen drukten voor weinig-geoefenden in Geestelijke bespiegelingen niet zeer klaar de eigenlijke aard van dat Koninkrijk uit; terwijl nu de Joden onder een aardse bediening geleefd hadden, en de natuurlijke genegenheid der Mensen meest overhelt tot iets, dat als uitwendig heerlijk en gemakkelijk in het oog loopt, zo beseft men licht, hoe zij tot die aardse gedachten zijn gekomen. En zij in Jezus van Nazareth die verwachte hoedanigheden niet vindende, hem voor de Messias niet hebben willen erkennen. Te meer, omdat de sleutel der kennis zelfs onder hun Schriftgeleerden verloren was. En ofschoon Jezus' Leerlingen en Aanhangers Hem voor de Messias hielden, gelijk onder anderen blijkt uit het zeggen van Andréas tot zijn Broeder Simon Petrus: *wij hebben gevonden den Messias, 't welk is overgezet zijnde, de Christus*, Joh. 1: 42. En ook van Nathanaël aangetekend is Joh. 1:42 dat hij tot Jezus gezegd heeft, Rabbi, Gij zijt de Zone Gods, Gij zijt de Koning Israëls. Ofschoon, (zeg ik) dat Jezus' Leerlingen Hem daar voor erkenden, zo bleef hun echter dat Aardse denkbeeld aangaande Zijn Koninkrijk nog bij. Gelijk kenbaar is uit de vraag, *wie de meeste was in 't Koninkrijk der Hemelen?* Matth. 18: 1. En uit het verzoek van de moeder der zonen van Zebedéüs, dat d' ene mocht zitten tot de Rechter-, en de andere aan de linkerhand in Christus' Koninkrijk., Matth. 20: 20. Ook is zulks af te nemen uit de vraag der discipelen Hand. 1: 6. *Heere, zult Gij in dezen tijd aan Israël wederom het Koninkrijk oprichten?* Welk vraagstuk toenmaals, en doorgaans wel enigszins duister van Christus is beantwoord. Vers 7. En Hij zeide tot hen: het komt u niet toe te weten de tijden en de gelegenheden, die de Vader in Zijn

eigen macht gesteld heeft. Waartoe Hij buiten twijfel deze reden had, dat zij toch de verborgenheid van dit Koninkrijk niet recht zouden kunnen verstaan, voor en alear zij de Geest ontvangen hadden, die hun des aangaande het nodig bericht zou geven. Dit gaf Jezus onder een aardige gelijkenis te kennen Matth. 9:17. *Noch doet men geen nieuwe wijn in oude lederzakken, anders zo bersten de lederzakken, en de wijn wordt uitgestort, en de lederzakken verderven; maar men doet nieuwen wijn in nieuwe lederzakken, en beide tezamen worden behouden.* Echter had Hij, voor opmerkende, in zijn nederige intrede in Jeruzalem, genoegzaam de aard van Zijn Koninkrijk uitgedrukt Matth. 21. Ook heeft hij in Zijne verantwoording voor de Heidense Landvoogd Pilatus duidelijk genoeg verklaard, dat Zijn Koninkrijk niet van deze Wereld was. Evenwel bleven de meeste Joden, na de tijden der Apostelen, nog bij de verbeelding van zo een Aards Koninkrijk, en gaven daar zeer breed van op, zeggende, dat alsdan de Patriarchen en Profeten zouden worden opgewekt, en de Messias met de zelve, en de overgeblevene levendige Israëlieten, na het onderbrengen van alle andere Koningen en Koninkrijken, en hen vooral bevrijd hebbende van het juk der Romeinen, een uitermate heerlijk Koninkrijk in Kanaän zou oprichten, de Tempel herbouwen, de Levitische Godsdienst herstellen, en de Joden allerlei voordelen en gemakkelikheden zou te genieten geven. Op dat ik nu niet melde van het geen zij onder andere de beuzelachtige verhalen en verwachtingen van de Os Behemoth, en de Vis Leviathan, en de Vogel Bar-juchne, dan tot Tafelgerechten toe te maken en te eten, en de Wijn, in Adams Wijnkelder tot die tijd bewaard, dan te drinken. Evenwel komen alle de Joden in hun verwachting aangaande de aard van dat Rijk, en de bepaling des tijds, of het juist duizend jaar, of meer, of minder zal kerk niet overeen.

Overgenomen door Christenen

§. 12. Het is zeker, dat deze Joodse dromen met der tijd tot de Christen Kerk zijn overgebracht en aanleiding gegeven hebben tot de verbeelding van zo een eigenlijk genaamd **D U I Z E N D J A R I G R I J K**, en wel, (gelijk wij boven met een woord opgemerkt hebben) schrijft men deze grove gedachten eerst toe aan die beruchte Ketter in de eerste Eeuw, Cerinthus, een halve Jood en Leerling van Simon de Tovenaar, doch die zich uiterlijk tot het Christendom vervoegd had. Men zegt, dat hij een Boek over deze stof geschreven heeft, en voorgaf dit gevoelen, niet alleen van Johannes zelve, maar ook door de dienst der Engelen, ontvangen te hebben. Een verdicht gevoelen, hetwelk in de beruchte Kerkvergadering te Antiochië met rede is veroordeeld.

Desniettenstaande heeft men vernomen, dat zijn gevoelen bij velen ingang vond, zo dat hij zijne Aanhangeren had, die naar hem Cerinthianen genoemd werden. En ik weet niet, of men zelfs enige van de anders Rechtzinnige Oudvaders van zijn gevoelen wel kan vrijpleiten; alhoewel er veel voor en tegen gezegd is, en gezegd kan worden. Dit is zeker, dat dit Wangevoelen van Cerinthus in vervolg van tijden van enige Wederdopers vernieuwd en overgenomen is, waar onder men enen David Jorissen in Holland, en Kwakers en zo genaamde Profeten bijzonder in Engeland tellen mag. Althans, hoe men dit gevoelen beschouwt, het werd niet te onrecht een Droom genaamd. En wel terwijl de dromen verscheiden zijn, werd deze gedachte van zeker Geleerd Man, niet kwalijk *een droom der wakenden* geheten.

Subtieler gevoelen uitgelegd

§. 13. Mijn oogmerk is niet, het zal ook onnodig zijn, dit gemelde grovere gevoelen der Chiliasten nader ter toets te brengen, te minder, alzo elk Rechtschapen Christen en Rechtzinnig Godgeleerde dit merendeels gruwelijk en Epicureïsch gevoelen verfoeit en buiten (zeg ik uit Openb. 22: 15.) *Buiten zullen zijn de honden, en de Overspelers, enz. zijn.* Verre, verre hier vandaan gij onheiligen.

Maar het zal, volgens mijn bestek, nodiger zijn, dat het Subtieler Chiliasme of de Leer aangaande het DUIZEND JARIG RIJK, wat nader onderzocht wordt.

De eerste uitvinder van dat gevoelen, zoals het in vers 10 van ons is opgegeven, oordeelt men, dat een Papias geweest is, die in de tweede Eeuw geleefd heeft, en bisschop van Hierápolis was; van sommigen gehouden voor een Leerling van de Apostel Johannes, en voorgevende van die Godgeleerde dit gevoelen door overlevering ontvangen te hebben. Doch anderen willen, dat hij een Leerling van een andere Johannes een Priester geweest is, die onder de Regering van de Keizer Trajanus geleefd heeft. Wat hier van zij, (laat ons niet te angstig te onderzoeken,) dit is zeker, dat hij een drijver is geweest van het DUIZEND JARIG RIJK, en dat hij van de Geleerden genoegzaam eenparig is en wordt gehouden voor een Man, wel van geleerdheid en welsprekendheid, doch van klein verstand, en die zeer licht gelovig was. Ondertussen is hij in zijn gevoelen van verscheiden Oudvaders gevolgd, onder welke bekend staan Justinus de Martelaar, Ireneüs, Tertullianus, Victorinus Pictaviensis, en anderen. Doch dit gevoelen is reeds in de derde Eeuw van Dionysius Alexandrinus in een Boek tegen Nepos de Egyptenaar weersproken, gelijk ook vervolgens van Hieronymus, Epifanius, Augustinus, Philastrius, Damasus, en Primasius En de beroemde Heer Burnet is in zijn Boek, meermalen in onze Aantekeningen aangetrokken, van gedachte dat degenen welke zich vervolgens tegen dit eigenlijke Duizend jarig rijk hebben aangekant, de naam kregen van Allegoristen, dat zij dat Rijk, waarvan Johannes Openbaring 20 spreekt geheel oneigenlijk en Allegorisch verklaard hebben. Daarbij is uit de Kerkelijke Geschiedenissen genoegzaam kennelijk, hoe dit gevoelen van een DUIZEND JARIG RIJK in het einde van de vijfde Eeuw, bij de Christenen geheel afgesleten is. Doch omtrent sedert een anderhalve Eeuw wederom van sommigen vernieuwd.

Wij zouden een ganse lijst, zo van Onrechtzinnige uit allerlei Sekten, als van Rechtzinnige, zelfs enige hedendaagse voorname Godgeleerden kunnen opgeven, die dit gevoelen (alhoewel alle niet op dezelve wijze) toegedaan zijn, welker misvatting in deze dragelijk is. Evenwel zijn er nog meer brave Mannen geweest en worden er nog gevonden, die de gedachten, aangaande zo een eigenlijk genoemd D U I Z E N D JARIG RIJK, met rede afkeuren en verwerpen.

Reden van afkeur

§. 14. En, om ook ruimborstig in deze te verklaren, hoe het mij, na een rijp en onzijdig onderzoek, is voorgekomen, wil ik niet ontveinzen, dat ik bij mij zelve ten volle overreed ben geworden om mij bij dezulken te voegen, die dit gevoelen van de hand wijzen. En zulks wel om deze navolgende redenen, welke wij wenschen, dat van alle Waarheid en Godvruchtlieden, onzijdig en met aflegging van alle vooroordelen, onderzocht worden.

I. Om dat het gevoelen van een eigenlijk DUIZENDJARIG RIJK niet Schriftuurlijk is. Ik zeg niet, dat de Verdedigers van hetzelfde geen Schriftuurplaatsen, of bewijzen uit de Heilige Schrift voortbrengen. Want ik weet wel, hoe men uit Openbaring 20 en enige Gezichten en Voorzeggingen van Daniël en dergelijke Godsspraken redeneert. In het vervolg van ons bij wege van tegenwerpingen bij te brengen, en te beantwoorden. Maar ik noem dit gevoelen onschriftuurlijk; eensdeels, omdat de eerste voorstanders het uit Joodse vertellingen, verdichte Overleveringen, en niet zo zeer uit de Heilige Schrift hebben overgenomen. Anderdeels, omdat ik in navolging van voorname Bijbel Tolken oordeel, en bij de stukken tonen zal, dat die plaatsen, die zij uit de Heilige Schrift ter verdediging van hun gedachten bijbrengen, oneigenlijk te verstaan zijn, en geenszins van een DUIZEND JARIG RIJK na de letter spreken.

II. Ja, dit gevoelen strijd tegen verscheiden Schriftuurplaatsen en Leerstukken in Gods Woord

voorkomende, namelijk,

1. Tegen de aard en hoedanigheid van Christus Koninkrijk, van hetwelk Hij in de dagen van Zijn verkering op de Aarde, geen aardse of stoffelijke, maar een Geestelijke en Hemelse beschrijving gegeven heeft, welke alleen en ten allen tijden op hetzelfde past. Namelijk in Zijn onderhandeling met Pilatus zegt Hij, des aangaande scherp ondervraagd zijnde, met ronde woorden: *Mijn Koninkrijk is niet van deze Wereld.* Joh. Joh. 18: 36. Gelijk zulks ook niet duister is af te nemen uit Zijn gesprek met de Farizeeën gehouden Lukas 17: 20, 21. *En gevraagd zijnde van de Farizeeën, wanneer 't Koninkrijk Gods komen zou, heeft Hij hun geantwoord en gezegd, het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat; noch men zal niet zeggen, ziet hier, of zie daar. Want het Koninkrijk Gods is binnen ulieden.* Ook weerspreekt Hij gans ernstig het wanbegrip Zijner Discipelen, die des aangaande ook na alle waarschijnlijkheid met de bijna algemene Joodse verbeelding bezwangerd waren Hand. 1 6, 7. *Zij dan die tezamen gekomen waren, vraagden Hem, zeggende: Heere, zult Gij in dezen tijd aan Israël het Koninkrijk weder oprichten? En Hij zeide tot haar: het komt u niet toe te weten de tijden en gelegenheden, die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft.*

(Sommige zijn echter van gedachten, dat de discipelen te dier tijd in onderhandeling met Christus, niet langer mee die aardse gedachten aangaande Zijn Koninkrijk bezet waren. Zie hierover de Geleerde heer Joh. Plevier Hand. der Apostelen. En M. Richter, van zijn Eerwaarde in de aantekeningen aangetrokken.)

Ja, als men eens wat nauwkeuriger let op de natuur van Christus Koninkrijk, en hetzelfde met de Verwachtingleer, en het onderricht van Christus en der Evangelisten en Apostelen vergelijkt, zal men vernemen, dat deze Regering of de Bediening des Nieuwen Testaments niet als uitwendig, maar innig, niet als ten dele stoffelijk of aards, maar als geheel Geestelijk en Hemels werd afgetekend. Daarom *een Koninkrijk Gods, en der Hemelen* genaamd, en van Paulus beschreven als een Bediening des Geestes, rechtstraads gesteld tegen de uitwendige luisterrijke en aardse des Ouden Testaments 2 Kor. 3: 8. En waarlijk de Koning is Christus, die ten Hemel gevaren zijnde, de Hemel, en nooit meer de aarde, verkiest tot zijn Troon, en Residentieplaats. De Dienaars of Gezanten van dat Rijk zijn niet der Letter maar des Geestes 2 Cor. 3:6. De Onderdanen zijn Hemelburgers Fil. 3: 20. De Wetten en Handvesten van dit Rijk zijn Geestelijk, namelijk de Wet des Geestes des Levens in Christus Rom. 8: 2. De Goederen en voorrechten zijn niet Lichamelijk, maar Geestelijk en Hemels, Rom. 14: 17. De duurzaamheid van deze Regering word niet tot zekere dagen, maanden of jaren bepaald, maar loopt door alle de Eeuwen Jes. 9: 6. Totdat Christus de Zone aan de Vader het Koninkrijk zal wedergeven, en zijn Onderdanen in het Koninkrijk der Heerlijkheid zal ingebracht hebben 1 Cor. 15: 24. Het is daarom ook van nadruk, dat de Profeten de Regeringswijze van Vorst Messias gedurende de ganse tijd van het Nieuwe testament de *laatste Dagen* noemen, en Paulus geeft er de naam aan van *de volheid des Tijds* Gal. 4: 4. En Ef. 1: 10. *De volheid van de bedeling der Tijden.* Ik weet wel, en heb er ook niet tegen, dat deze ganse betere Bedeling, na de verscheiden Lotgevallen der Kerk van voor- en tegenspoed, van zuiverheid of onzuiverheid der Leer en Zeden, *in zeven merkwaardige Perioden of Tijdkringen* geschikt werden, doch, zulks geeft geen noodzaak dat men de laatste Tijd dermate van de voorgaande zou onderscheiden, dat ze een gehele andere Bedeling of Regeringswijze zou uitmaken, of een DUIZENDJARIG RIJK.

2. Ook loopt dit gevoelen aan tegen de beschrijving, welke Gods Woord ons van de Leden en het wedervaren der Ware Kerk zolang zij op de Aarde zal gezien worden, opgeeft. Want wie weet niet, dat aan de leden der Kerk of de Onderdanen van Christus' Koninkrijk niet veel uitwendig geluk, maar meest rampspoeden, niet veel gemak, rust of vermaak, maar veel eer moeite, kwellingen, droefenissen, en veel strijd des lijdens op Aarde beschoren is? Daarom

een Strijdende Kerk genaamd, in onderscheiding van de Zegepralende in de Hemel. De on-verderfelijke, en onbevlekkelijke en onverwelkelijke Erfenis wordt eerst in de Hemelen voor dezelve bewaard 1 Petr. 1: 4. Naar het volstrijden van de Strijd, en het eindigen van de Loop, wordt hun eerst, bij de verschijning van de Rechtvaardigen Rechter in de algemene Oordeeldag, de Kroon der Rechtvaardigheid toegelegd, en op het hoofd gezet 2 Tim. 4: 7. Als zij na een langdurige en hachelijke strijd, gedurende hun verblijf op de aarde, eindelijk de Overwinning behalen, dan werd hun eerst namaals in een volle zin gegeven met Christus te zitten op Zijn Troon, gelijk Hij overwonnen hebbende met Zijn Vader gezeten is in Zijn Troon Openb. 3: 21.

3. Behalve dat de Leer van zo een eigenlijk genaamd DUIZEND JARIG RIJK strijdig is met de voorzeggende waarschuwing van de Christus Zelve Matth. 24: 23-27. Hij vermaand daar zo ernstig, dat men de valse Profeten niet had te geloven, wanneer zij zeggen zouden: *ziet hier is de Christus of daar*, te weten elders op aarde, door een lichamelijke tegenwoordigheid. Gelijk Hij dan vervolgens de bijzondere plaatsen vermeld van hen aan te wijzen: *Ziet Hij is de Woestijn, gaat niet uit; ziet Hij is in de Binnenkamer, en gelooft het niet*. Kortom, hij geeft duidelijk genoeg te verstaan, dat men vals aan Christus, na Zijn Hemelvaart enig lichamenlijk verblijf of verschijning op aarde zou toekennen. Hetwelk Hij niet zonder een nadere bepaling of onderrichting zou kunnen zeggen, bijaldien hij door de oprichting van een DUIZEND JARIG RIJK op Aarde zou verschijnen, dan zou men het immers mogen zeggen, en geloven, en de plicht van elk zou zijn, om uit te gaan ter plaats alwaar Hij verschijnen zou, om die Koning te zien in Zijn schoonheid.

4. Ondertussen spreekt de H. Schrift van geen andere verschijning van Christus op aarde, dan van die ontzaggelijke ten jongste dage, om te oordelen de levendige en doden. Want nadat Christus de Dwaalleer der valse Profeten, die ijdel van een voorgaande komst zouden spreken, weerlegt, en de Zijnen daartegen zo ijverig gewaarschuwd had Matth. 24; zo zal Hij in het volgende 25 Hoofdstuk heiliger wijze te verstaan geven, hoe de Zone des Mensen ten jonsten dage ten Oordeel zou naderen, en van allen in volle Luister zou gezien worden. Lees vooral Vers 31-46.

(...)

Belangende dan het gezicht van Johannes Openbaring 20 daaruit men pleit in voor het DUIZEND JARIG RIJK

Wat de tweede rede belangd, dat men dit Gezicht letterlijk behoord op te vatten, also men geen bekwame tijd kan aanwijzen, in welke deze Voorzegging vervuld kan geoordeeld worden, indien men dezelve oneigenlijk verklaarde. Des aangaande willen wij wel bekennen, dat het ons ook zo voorkomt dat deze Godspraak nog niet vervuld is, en bijgevolg kunnen wij ons in deze niet verenigen met Arethas, die dit Rijk met de Geboorte van Christus aanvangt, nog ook met Usserius Armachanus, Joh Bale, Aretius, Chitraeus, die het zelve beginnen met de Dood van de Zaligmaker; ook niet met de genen, die de vervulling menen te vinden in de eerste oprichting van Jezus' Koninkrijk en de binding des Satans kort na Zijn Hemelvaart. Ook kunnen wij ons niet voegen bij Partus en Bullingerus, die het zelve rekenen van de verwoesting van Jeruzalem, en eindigen met Gregorius de Zevende in het jaar 1073.

Wijders oordelen wij, dat zulks niet volkomen bewaarheid is met de tijden van Constantijn de Groot tot het einde van de dertiende Eeuw na de gedachte van Grotius en Hammondus, of gelijk het einde gerekend word tot de tijd van Bonifacius de Achtste, gelijk Forbesius, of van Lodewijk van Beieren, gelijk Coccejus daar heen wil. Ook kunnen wij niet zien, dat de tijd van dit Rijk kan begonnen werden met de Reformatie. Dewijl in geen van die Tijdsgerichten

aan de kracht der spreekwijzen voldaan werd. Gelijk wij met vele redenen zouden kunnen aanwijzen.

Weshalven wij dan vaststellen ,dat dit Gezichte of Voorzegging Openbaring 20 nog moet vervuld worden. Gelijk zulks onder anderen ook van de vermaarden en verstandige Engelsman de heer Burnet met nadrukkelijke spreekwijzen beredeneerd werd. Echter zijn wij daarom niet genoodzaakt het Gezichte Openbaring kapittel 20 letterlijk of eigenlijk van een D U I Z E N D J A R I G R I J K te verklaren.

En bijgevolg geldt de laatste rede geenszins tegen ons, dewijl wij wel toestaan willen, dat de Voorzegging in zo een verband voorkomt, dat de Val van de Antichrist vóór de vervulling van dezelve moet vast gesteld worden. Gelijk wij het ook met enige Beroemde Godgeleerden daarvoor houden dat de beschrijving van het Nieuwe Jeruzalem Cap. 21, 22. een nadere aftekening is van de Heerlijke Kerkstaat in het laatste der Dagen, in het 20^e Hoofdstuk onder de benaming van een D U I Z E N D J A R I G R I J K voorgedragen.

Het zal dan vervolgens tot mijn last liggen, dat ik dit merkwaardig Gezicht Openbaring 20, volgens de gronden tevoren gelegd, wat nader verklare, en aanwijze, wat er zij van deszelfs oneigenlijke betekenis.

Om in deze met enige orde tewerk te gaan, merken wij in deze vertoning drie Hoofdzaken aan.

- A. Een Voorzegging of Vertoning van die wegneming van hetgeen hinderlijk zou zijn, namelijk de binding van de Satan, vers 1-3.
- B. Een uitgebreide beschrijving van de Heerlijke Kerkstaat daar op te wachten, vers 4-6.
- C. En eindelijk een Vertoog aangaande de droevige staat van der Kerk vanwege de hervatte vervolgingen, welke echter tot nadeel der Vijanden en van Satan zouden aflopen, vers 7-10.

Van alles maar beknopt en dus merken wij

A. Aangaande het eerste deel aan:

- (1) De toebereidselen tot de binding van de Satan, van Johannes beschreven, vers 1. De getrouwe en grotelijks bevoorrechte knecht, zag dan in de Geest, na de verdelging van de Antichrist, een Engel afkomende van de Hemel. Verstaat er de Zone Gods door, de Engel van Gods aangezicht, de Engel des Verbonds, in Wiens binnenste de Naam Jehovah is. Deze, aan wie alle macht gegeven was in Hemel én op Aarde, ja, in en over de Hel Openb. 1: 18. Deze (zeg ik) word hier aan Johannes vertoond, als komende van de Hemel, vanwaar Hij toch Zijn Kerk regeert, ten beste van Zijn Onderdanen, doch tot afbreuk van de werken des Duivels en het Rijk van Satan. Tot welker vernieling Hij verbeeld wordt macht en recht te hebben, ja daartoe vaardig te zijn. Want Hij kwam aan Johannes voor, als hebbende een sleutel des Afgronds, waarmee Hij sluit en opent naar Zijn welgevallen; en tevens voorzien van een keten, met welke Hij Zich vaardig toont om te dwingen en te kluisteren.
- (2) Gelijk Hij ook verbeeld wordt, als zulks met de daad werkstellig makende, vers 2-3. Zo kwam hij dan voor, als de Draak de oude Slang, welke de Duivel, de Hoofdvijand van Hem en Zijn Volk was, op een onversaagde en gevoelige wijze aangrijpende, en hem bindende aan de keten van Zijn Macht en Voorzienigheid; dat is, Zijn voorheen ge oefende macht door list of geweld tot nadeel van de Kerk inteugelende, en dit voor een zekere tijd van Duizend jaar. ‘t Zij dat men die bepaald of ruimer neemt. En opdat de Satan wel mocht begrijpen, dat hem gedurende die tijd alle macht benomen was, en de Kerk voor zijn macht dan niet beducht behoefde te zijn, wordt er in vers 3 getuigd, dat hij door deze Michaël de *Archangel* *geworpen werd in de afgrond, en sloot hem daarin, en verzegelde dien boven hem,* zijnde dit een aller-plechtigste en zekerste

bewaring en machtontneming vergeleken met Dan. 6: vers 18. Het einde waartoe deze binding geschiedde, was *opdat hij de Volkeren niet meer (als voorheen) verleiden zou, totdat de Duizend jaren, de tijd tot zijne binding geschikt, zouden geëindigd zijn*. En daarna zou hij voor een kleine tijd wederom ontbonden worden, en enige macht ter verleiding en schade van Gods Volk oefenen, door het aanhitsen van andere vijanden tegen Gods Volk.

B. Deze verhindering dus voor een tijd weggenomen zijnde, zou men de staat der Kerk gedurende die tijd gans heerlijk zien, vers 4-6. Waarin ons voorkomen:

a. De grotelijks bevoorrechte Personen, vers 4 in het brede omschreven, namelijk: zij die nader worden afgetekend als *Zielen dergenen die onthoofd waren*, enz. Versta erdoor:

- Of de *Zielen der Martelaren*, welke, wegens haar afkeer van de leer der Waarheid volgens Gods Woord de Marteldood hadden ondergaan.
- Of, men zou er zulken door kunnen verstaan, welke wegens hun afkeer van, en gekantheid tegen de Antichrist, en om de Belijdenis der Waarheid, *onthoofd* dat is ontbloot waren van hun Ereambten in het Burgerlijke of Kerkelijke.

b. Van dezelve worden deze bijzonderheden getuigt:

(1) *Dat zij leefden*, hetwelk, als het tot de Personen boven gemeld in de eerste zin gebracht wordt:

- niet zegt, dat zij wederom door de vereniging van haar Ziel met het Lichaam, en dus door een eigenlijke Opstanding herleefden. Gelijk sommigen het Griekse woord *exeesan zij leefden* nemen voor anesteesan *zij herleefden*, welk woord in het volgende vers voorkomt. Want daar moet wel opgemerkt worden, dat er van de *Zielen* en niet van de Lichamen der onthoofden gezegd word dat zij leefden.
- En dus kan men denken, dat Johannes dezelve in de Geest gezien heeft als levende in Vreugde voor Gods Troon in de plaats en staat der Gelukzaligheid.

(2) Of vat men het in de andere betekenis, dan zal men door hun leven een herstelling van hun voorgaande Gelukstaat en goede gedachtenis verstaan, want, wie weet niet, dat naar de Stijl van Gods Woord door de Dood (Men vergelijk hier mede de volgende Schriftuurplaatsen Spr. 9: 18. Job 16:5. Ps. 22: 16 Ezech. 31: 15, 17. Jes. 52: 2. Ps. 88: 4, 5, 6. 1 Cor. 4: 9. en 15: 31.) niet zelden allerlei rampen en wederwaardigheden verstaan worden, en door het leven een staat van geluk, voorspoed en roem. (Zie 1 Sam. 2: 6, 7, 8. 1 Kon. 16: 1. Ps. 113: 7. Spr. 23: 14. Ps. 30: 4 en 49: 16, en 86: 13. Dan. 12:2. Hos. 13: 14. Jes. 26:19, 21. Ezech. 37:1-15 vergeleken met Rom. 11: 15.)

c. Gelijk dan ook vervolgens hun leven of Gelukstaat beschreven wordt, als van hun gezegd word, dat Johannes Tronen gezien heeft, en hen daar op heeft zien zitten en heersende met Christus Duizend jaar.

(1) Welk voorrecht wederom gebracht zijnde:

- Tot de Zielen in de eerste zin, niet anders zegt als de staat van Vrijheid en Heerlijkheid der dergenen, die voorheen om Christus' wil gedood waren, in de gemeenschap met Christus.
- En bepaald men het liever tot diegene, welke *oneigenlijk* gezegd waren *onthoofd te zijn*. Zo drukt het uit een herstel in hun Waardigheid in de Gemeenschap en naar het voorbeeld en voorschrift van Christus.

d. En wordt de tijd genoemd Duizend jaren, het lust ons, niet al de verscheiden gedachten der

oude en latere Godgeleerden over dit jaargetal ter toets te brengen. Wij oordelen, dat degene het al te ruim nemen, die er de ganse tijd van het Nieuwe Testament door verstaan. Ook kunnen wij (behoudens de achting, die wij anders voor sommige Geleerde en Godvruchtige mannen hebben) van onszelven niet verkrijgen om die jaren Profetisch voor een getal van 360.000 Jaren op te vatten. Want ons is tot nog toe daar van geen klaar en overtuigend voorbeeld in het Woord van God voorgekomen. Weliswaar, dat in de Profetieën, vooral in dit boek (hoewel niet altijd) voor elke dag één jaar genomen wordt, gelijk er ook tussen een dag en een jaar een gepaste overeenkomst is, wegens de dagelijkse en jaarlijkse omloop der zon of van de Aardkloot. En dus kan men ook wel volgens die regel voor, één week zeven, en voor één maand dertig jaren nemen; doch dit zijn alle maar gedeelten van een jaar, dat een volkomen tijd is. Maar die volkomen tijd, bijzonder van Duizend jaar word nergens (mijns weten) genomen, en kan ook bezwaarlijk genomen werden voor een gedeelte van een andere nog volkomener tijd, waarin *elke dag één Jaar zou betekenen*.

Ik weet wel, dat van dit Rijk gezegd wordt Daniël 2: 44. *Dat het in Eeuwigheid niet zal verstoord worden, maar in alle Eeuwigheid zal bestaan*. En Cap. 7: 18, 27. wordt het ook *Eeuwig* genoemd, *ja zullende duren tot in Eeuwigheid der Eeuwigheden*. Doch dit is (mijns bedunkens) geen klemmend bewijs, dat de 1000 uren voor 360.000 jaren moeten genomen worden, maar wel, dat het enige Eeuwen zal duren. Ja na een verwisseling van strijd, en oordeel over de Gog en Magog in de volstreckte Eeuwigheid zal uitlopen.

En dat zal misschien de rede zijn, dat bij Daniël van Eeuwigheid en bij Johannes van 1000 Jaren gesproken werd, omdat het aan Johannes vertoond werd tot aan de laatste strijd en woede van Satan, welke van Daniël niet gemeld word, die daarom ruimer spreekt, en spreken kon.

Echter kunnen wij ook niet zien, dat wij hier juist bepaald om Duizend Jaren te denken hebben, en dat God juist zo stipt Zijn Werken aan een getal van 1000 Jaren binden zou. Wij nemen liever dat ook hier het bepaalde getal voor een onbepaalde reeks van jaren die alleen God bekend is, en eerst bij de vervulling aan de Kerk bekend zal worden, moet genomen worden. Gelijk dit veeltijds de stijl van Gods Woord is, zie Gen. 11: 7, 41. 1 Sam. 1. 8. Ps. 91: 7. Dan. 7: 10. Wanneer dan de Duizend Jaren onbepaald voor een geruime tijd, en een reeks van jaren zonder merkelijke verandering worden opgevat, zo zal het echter:

- (1) Ten opzichte van de eigenlijke gedoden en naar de Ziel levend en heersend enige zwarigheid hebben, hoe zij gezegd kunnen worden Duizend jaar te leven en te heersen, daar zij Eeuwiglijk en altoos leven en met Christus Regeren zullen. Doch hier omtrent kan worden waargenomen, dat Johannes verhaald wat hij gezien heeft. En hoe hij hen ofschoon verheerlijkt, maar zo lang gelukkig rekent als de Satan gebonden was; dewijl zij na die Duizend jaren in hun medegelovigen wederom zouden verleid en vervolgd worden.
- (2) Maar deze zwarigheid heeft geenszins plaats, zo men de Personen die onthoofd waren enz., in de tweede betekenis begrijpt. Want dan zegt het alleen, dat aan die voorheen verdrukte Kerk maar zo een tijd van Duizend jaren, zo lang de Satan gebonden was, tot ademtucht, rust, voorspoed, en luister beschoren was.

e. Dit gemelde wordt als een bijzonder voorrecht van deze beschreven Personen opgegeven, vers 5. *Maar de overige der Doden en werden niet weder levendig, totdat de Duizend jaren geëindigd waren. Deze is de eerste Opstanding.*

(1) Verstaat hier door *de overige der Doden die niet opgewekt werden*, juist:

- niet andere Gelovigen, die geen Martelaren waren, of minder voorname Heiligen, die geen deelgenoten van het eigenlijk genaamde DUIZEND JARIG RIJK zouden zijn, noch ook enige Godlozen die niet in het openbaar opgewekt zouden worden, om zwaarlijk gestraft te worden.

- Maar, óf enige Gelovigen, die ook wel veel geleden zouden hebben en van hun voorrechten ontbloot waren door de vervolgingen van de Antichrist, welke niet hersteld zouden werden.
Óf alle afgestorvenen, hetzij Goeden of kwaden, welke te dier tijd nog niet zouden levendig worden. Maar eerst na het eindigen van die Duizend jaren, in de algemene Opstanding beide der Rechtvaardigen en Onrechtvaardigen uit de graven zouden verrijzen.
En dus werd dan die voorheen gemelde Gelukstaat, 't zij der Zielen, 't zij der Personen, gedurende die Heerlijke Kerkstaat, *de eerste Opstanding* genoemd, in opzicht van die volgende algemene opstanding, welke in de voleinding der Eeuwen alle afgestorvenen zou te beurt vallen.

f. Geen wonder dan, dat dezulken, die in die eerste Opstanding deel hadden *zalig*, en als van anderen afgezonderd, en Gode toegewijd, ja bij uitstek gezuiverd, *heilig* genoemd worden. Het welk daaruit onder andere was op te maken:

- (1) *Omdat de tweede Dood over deze geen macht had.* Dat is, zij zouden niet wederom uit hun gelukkige en heerlijke Staat vervallen, veel min, dat zij in de geestelijke of eeuwige Dood zouden neerstorten.
- (2) Het tegendeel zou van hun waar zijn; want zij zouden in de dienst van God en van Christus bezig gehouden worden als Priesters; en deze dienstbaarheid zou *regeren* zijn, want zij zouden *als Koningen heersen, Duizend jaren.*

C. Na de vertoning van deze zo heerlijke, doch Geestelijke Staat der Kerk, wordt aan Johannes wederom verbeeld,

- a. De ontbinding van Satan voor een tijd, nadat hem wederom zou toegelaten worden, om de Kerk door list en geweld, vooral middellijk te verleiden en te benauwen, hetwelk in het algemeen getuigd wordt vers 7.
- b. En vers 8 wordt nader bepaald, wat een groot getal van volkeren de Satan zou ophitsen. En wel voornamelijk *de Gog en Magog*, - 't zij dat men daardoor verstaat de Turken en Tartaren óf andere, den Christenen of Gods Volk meest vijandige Volkeren.
- c. Want het einde, waartoe zij zouden opgehitst worden, zou zijn *tot de krijg*. Welke, als dadelijk van hen ondernomen, beschreven wordt, en gezien op de breedte der Aarde, toch bijzonder gericht *tegen de legerplaatsen der Heiligen*. Verstra er de bijzondere Kerken en Gemeenten van Gods Volk door. Welke tezamen genomen zijnde, *de geliefde Stad Gods* mag geheten worden, waarvan zulke heerlijke Dingen gesproken waren.
- d. Doch gelijk degenen, die Gods Volk aanraken, Zijn oogappel aanraken, zo zou deze onderneming de Vijanden gans kwalijk bekomen. Want in het slot van vers 9. wordt vertoond, *hoe er een vuur van God uit de Hemel neerkwam en dezelve verslonden heeft*. Gelijk ook in vers 10 het vreselijk Oordeel ter eeuwige pijniging, in de plaats van Rampzaligheid, de Duivel beschoren, op het krachtigste wordt uitgebeeld.

II. Dewijl wij dan uit de hoofdzakelijke en beknopte opening van dit merkwaardig Gezichte overtuigend menen getoond te hebben, dat er in het minst geen bewijzen in leggen voor een eigenlijk zogenaamd DUIZEND JARIG RIJK, alzo de woorden en spreekwijzen merendeels oneigenlijk kunnen en moeten verklaard worden. Zo gaan wij dan vervolgens over tot de bewijzen uit Daniël 2 en 7 van de Voorstanders van het DUIZEND JARIG RIJK bijgebracht, en oordelen, dat dezelve ook gans krachteloos zijn. Want,

1. Wat de eerste plaats Daniël 2 betreft. Wij keuren het hoofdzakelijke van hun verklaring over dit Beeld voor goed, en willen gaarne toestemmen, dat de volkomen vermalings van dat Beeld eerst zal voorvallen met de verdelging van het Roomse Rijk in het Oordeel over de

Antichrist. Zodat de Steen eerst na die tijd tot zo een grote Berg zal aangroeien, welke de ganse Aarde bedekken zal. Dat is dat het Rijk van de Messias zich groot en luisterrijk over de ganse Aarde zal vertonen. Maar wat noodzaak is er om daarom dit Rijk zo aards en eigenlijk op te vatten? Waar wordt in die Profetische vertoning geleerd, dat de Martelaren zullen worden opgewekt, en Christus als Koning plaatselijk en zichtbaar op Aarde met de Heiligen de tijd van Duizend Jaren regeren zal? enz.

2. En dus ligt er ook geen klemmend bewijs voor dit gevoelen in het andere Gezicht van Daniël cap. 7. zoals het van Verstandigen (Vitringa, Apocal. Pag 839) duidelijk genoeg getoond is, en zelfs van de meeste voorstanders van het DUIZEND JARIG RIJK, beweerd word, dat het gezicht Openbaring 20 van Johannes verhaald, uit dat van Daniel Cap. 7. is overgenomen; of tenminste daarmee zeer na overeenstemt. Terwijl nu tevoren gebleken is, dat er uit Openbaring 20 geen bondige redenen voor een eigenlijk DUIZEND JARIG RIJK kunnen worden bijgebracht, zo volgt vanzelf dat de bewijzen, uit Daniël 7 ontleend, insgelijks krachteloos zijn.

III. En zo is het ook gelegen met de overige Godsspraken uit de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments voor dit gevoelen in 't algemeen, als deszelfs bijzondere stellingen in groten getale bijgebracht, van welke wij van stuk tot stuk niet kunnen spreken, alzo dezelve volgens de gronden tevoren gelegd, zeer gemakkelijk zijn te beantwoorden, en als beschrijvingen van Christus' heerlijk doch Geestelijk Koninkrijk zijn aan te merken.

§. Voor en aler wij echter van deze stof afscheiden, zal het bestek van deze redevoering nog vorderen, dat wij korte onze gedachten aangaande de laatste heerlijke Kerkstaat wat duidelijker te verstaan geven.

Want wij houden het:

I. In 't algemeen, met de meeste Godgeleerde daarvoor *dat de Kerkstaat of het Rijk van Christus in het laatste der dagen meer als ooit voorheen in- en uitwendig luisterrijk zal gezien en bevonden worden.*

(Vid. Clar. H. G. Snabelii *Orat. de Gloria novi sec.* in Amaen. Theol. P 313 & seqq. Zie ook de Godvruchtige Vader Brakel: *Redelijke Godsdienst*, in het aanhangsel over de Openbaring p. 334, enz. Bierman *Vertoog van het Heerlijk Koninkrijk*, in zijn Mengelstoffen p. 5, enz. En hierover verdient gelezen te worden het Traktaat van de heer Groenewegen: *Uitbreiding van Christus Koninkrijk*. Zie Groenewegen *Koninkrijk van Christus* p. 193, 'd Outrein, in *Nieuw Jeruzalem*. Lampe: Genade Verbond 5. d. p. 801, enz. En de meeste schrijvers over de Openbaring.)

Zulks wordt duidelijk vertoond Jesaja 60: 1, 2. "Maakt u op, wordt verlicht, want uw licht komt; en de heerlijkheid des HEEREN gaat over u op. Want ziet, de duisternis zal de aarde bedekken, en donkerheid de volkeren. Doch over u zal de HEERE opgaan, en Zijn heerlijkheid zal over u gezien worden." Dit was toch voorheen afgebeeld in het beruchte Loofhuttenfeest, Jes. 12, vergeleken met Jer. 31:12-14 en Lukas 14:16. Ook wordt die Kerkstaat onder het zinnebeeld van een maaltijd voorgedragen Jef. 25: 6. Van een Bruiloft Matth. 25:1-13. Van een nieuwe Hemel en nieuwe Aarde Jef. 65: 17 en 66: 22; 2 Petrus 3:13. Openb. 21: 1. Ook in het vervolg van dat Hoofdstuk en Cap. 22 onder de heerlijke Schilderij van het Nieuwe Jeruzalem.

II. In het bijzonder, verwachten wij van die tijd, volgens het Profetische Woord:

1. Dat Christus alleen Koning zal zijn, en daar voor van allen zal erkend, en als zodanig geëerd en gediend zal worden. Zulks wordt beloofd Jesaja 33: 16, 22. "Die zal in de hoogten wonen, de sterkten der steenrotsen zullen zijn hoog vertrek zijn. Zijn brood wordt hem

gegeven; zijn wateren zijn gewis. Want de HEERE is onze Rechter, de HEERE is onze Wetgever; de HEERE is onze Koning; Hij zal ons behouden.” En voeg er bij Zach. 14: 9. En de HEERE zal tot Koning over de ganse Aarde zijn. Te dien dage zal de HEERE één zijn, en Zijn Naam een.” Invoege alle Koningen en Volkeren aan Hem zullen onderworpen zijn, Psalm 72: 8-11. “En Hij zal heersen van de zee tot aan de zee; en van de rivier tot aan de einden der aarde. De ingezetenen van dorre plaatsen zullen voor Zijn aangezicht knielen; en Zijn vijanden zullen het stof lekken. De Koningen van Tharsis en de eilanden zullen geschenken aanbrengen. De Koningen van Scheba en Seba zullen vereringen toevoeren. Ja alle Koningen zullen zich voor Hem nederbuigen; alle heidenen zullen Hem dienen.”

2. Dit Rijk zal bij uitstek een Vrederijk zijn, zonder dat de Kerk enige overlast van aardse Koningen of Vorsten te vrezen heeft, zie Jes. 2: 4. “En Hij zal rechten onder de heidenen, en bestraffen vele Volkeren; en zij zullen hun zwaarden slaan tot spaden en hun spiesen tot sikkelen. Het ene volk zal tegen het andere volk geen zwaard opheffen, noch zullen zij geen oorlog meer leren.” En Cap. 11: 8. Dan. 2: 44 en Cap. 7: 27. Voeg hier bij Micha 4: 4, 5. “Maar zij zullen zitten, een ieder onder zijn wijnstok en vijgenboom, en daar zal niemand zijn die ze verschrikke. Want de mond des HEEREN der Heirscharen heeft het gesproken. Want alle Volken zullen wandelen, elk in de naam zijns Gods; maar wij zullen wandelen in de Naam des HEEREN onzes Gods, eeuwiglijk en altoos.” Jes. 11: 6, 9. “En de wolf zal met het lam verkeren, en de luipaard bij de geitenbok nederliggen en het kalf, en de jonge leeuw, en het mestvee tezamen, en een klein jongske zal ze drijven. De koe en de berin zullen tezamen weiden, hun jongen zullen tezamen nederliggen, en de leeuw zal stro eten, gelijk de Os.” En Cap. 32: 17. “En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn. en de werking der gerechtigheid, zal zijn gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid. En Cap. 33:17-22. Ook Cap. 60: 17, 18. Zie ook Cap. 65: vers 25.

Ja als dan zullen de ergernissen en verdeeldheden in het stuk van de Godsdienst ophouden volgens Matth. 13: 41. “De Zoon des Mensen zal Zijn Engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn Koninkrijk vergaderen alle de ergernissen, en degene die de ongerechtigheid doen.” Men verwondere zich niet, dat wij daartoe bijbrengen, Matth. 13:41 daar de tijd des oogstes vers 30, vermeld en geschikt ter uitroeijing van het onkruid, vers 39. bepaald wordt tot de voleinding der Wereld, of der Eeuwen. Want men zou met verscheiden redenen kunnen aanwijzen, dat men daardoor niet de volstreckte voleinding der Eeuwen of de algemene oordeelsdag moet verstaan, maar de tijd ter oprichting van Jezus’ heerlijk Koninkrijk geschikt, welke volgens het Profetisch Woord in het laatste der dagen, als de Eeuwen ten einde zouden lopen, zou gezien worden. Zie hier over in het brede de heer Groenewegen: *Mond der Opperste Wijsheid* p. 252 enz. En zijn Traktaat over Christus’ Koninkrijk tegen de Classis van Zevenwouden, p. 64, enz. Ook verdient de heer Vtringa hierover nagelezen te worden, die dit gevoelen met vier bondige redenen vastmaakt. Zie zijn Parabelen p. 95, 96.

En als dan zullen de scheuringen tussen de Luthersen en de Calvinisten niet meer vernomen worden, volgens Jes. 11: 13 “En de nijd van Efraïm zal wegwijkén, en de tegenpartijders van Juda zullen uitgeroeid worden. Efraïm zal Juda niet benijden, en Juda en zal Efraïm niet benauwen.”

3. De Gelovigen van die tijd, of de Onderdanen van dat Koninkrijk, zullen:

A. Zich bijzonder ijverig vertonen in de Godsdienst, en voor de Eer en Belangen van hun Koning Jes. 2: 2- 5. 2 “En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des HEEREN zal vastgesteld zijn op den top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen, en tot denzelfen zullen alle heidenen toevloeien. 3 En vele volken zullen heengaan en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot den berg des HEEREN, tot het huis van den God Jakobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen, en dat wij wandelen in Zijn paden; want uit

Sion zal de wet uitgaan, en des HEEREN woord uit Jeruzalem. 4 En Hij zal rechten onder de heidenen, en bestraffen vele volken; en zij zullen hun zwaarden slaan tot spaden, en hun spiesen tot sikkelen; het [ene] volk zal tegen het [andere] volk geen zwaard opheffen, en zij zullen geen oorlog meer leren. 5 Komt, gij huis van Jakob, en laat ons wandelen in het licht des HEEREN.”

Hiertoe behoort ook de Godspraak Zach. 8:20-23. 20 “Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Nog zal het geschieden, dat de volken, en de inwoners van vele steden komen zullen; 21 En de inwoners der ene [stad] zullen gaan tot [de inwoners] der andere, zeggende: Laat ons vlijtig heengaan, om te smeken het aangezicht des HEEREN, en om den HEERE der heirscharen te zoeken; ik zal ook heengaan. 22 Alzo zullen vele volken, en machtige heidenen komen, om den HEERE der heirscharen te Jeruzalem te zoeken, en om het aangezicht des HEEREN te smeken. 23 Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen, uit allerlei tongen der heidenen, grijpen zullen, ja, de slip grijpen zullen van een Joodsen man, zeggende: Wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is.”

B. Zij zullen bevoorrecht worden met een ongewone kennis van God en van Zijn Verborgenheden, volgens de beloften Jes. 11: 9. “Men zal nergens leed doen, noch verderven op den gansen berg Mijner heiligheid. Want de aarde zal vol kennis des HEEREN zijn, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken.” Ook Cap. 30: 26. En het licht der maan zal zijn als het licht der zon, en het licht der zon zal zeventvoudig zijn als het licht van zeven dagen; ten dage als de HEERE de breuk Zijns volks zal verbinden, en de wonde, waarmede het geslagen is, genezen. En Jer. 31: 30-34 “Ziet, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israel en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken; 32 Niet naar het verbond, dat Ik met hun vaderen gemaakt heb, ten dage als Ik hun hand aangreep, om hen uit Egypteland uit te voeren, welk Mijn verbond zij vernietigd hebben, hoewel Ik hen getrouwd had, spreekt de HEERE; 33 Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn. 34 En zij zullen niet meer, een iegelijk zijn naaste, en een iegelijk zijn broeder, leren, zeggende: Kent den HEERE! want zij zullen Mij allen kennen, van hun kleinste af tot hun grootste toe, spreekt de HEERE; want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en hunner zonden niet meer gedenken.

C. Vooral zal de Kerk alsdan in zuiverheid der Leer en heiligheid der zeden uitblinken. Men zal dus Gode toejuichen uit Ps. 93: 5. De heiligheid is uwen huize sierlijk, HEERE, tot in lange dagen.” Ook zal de belofte bewaarheid worden Jes. 60:32. “En uw Volk zullen alle tezamen rechtvaardigen zijn, zij zullen in eeuwigheid de aarde erfelijk bezitten. Zij zullen zijn een spruit Mijner plantingen, een werk Mijner handen, opdat ik verheerlijkt worde.” Mitsgaders Jer. 32: 39, 40. “En ik zal hen enerlei hart en enerlei weg geven, om Mij te vrezen alle de dagen hen ten goede, mitsgaders hun kinderen na hen. En Ik zal een eeuwig Verbond met hen maken, dat Ik van achter hen niet zal afkeren, opdat Ik hen wel doe en Ik zal mijn vreze in hun hart geven, dat ze niet van Mij af wijken.” Dit zal zover gaan, dat de Voorzegging bewaarheid zal worden Zach. 12: 8. 8 “Te dien dage zal de HEERE de inwoners van Jeruzalem beschutten; en die, die onder hen struikelen zou, zal te dien dage zijn als David; en het huis Davids zal zijn als goden; als de Engel des HEEREN voor hun aangezicht. 9 En het zal te dien dage geschieden, dat Ik zal zoeken te verdelgen alle heidenen, die tegen Jeruzalem aankomen. 10 Doch over het huis Davids, en over de inwoners van Jeruzalem, zal Ik uitstorten den Geest der genade en der gebeden; en zij zullen Mij aanschouwen, Dien zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen, als [met] de rouwklage over een

enigen zoon; en zij zullen over Hem bitterlijk kermen, gelijk men bitterlijk kermt over een eerstgeborene.”

In het bijzonder zullen de Overheden zowel, als de Leraars, nevens de gemene gelovigen de Heiligheid van zich doen afschitteren, en geen Huichelaren zullen al dan in de Kerk gevonden worden Gelijk zeker Godgeleerde ('t Gilde) oordeelt, en naar onze gedachten bondig aanwijst, dat zulks voorspeld is Zach. cap. 14: 20, 21. 20 “Te dien dage zal op de bellen der paarden staan: DE HEILIGHEID DES HEEREN. En

de potten in het huis des HEEREN zullen zijn als de sprengbekkens voor het altaar;

21 Ja, al de potten in Jeruzalem en in Juda zullen den HEERE der heirscharen heilig zijn, zodat allen, die offeren willen, zullen komen, en van dezelve nemen, en in dezelve koken; en er zal geen Kanaäniet meer zijn, in het huis des HEEREN der heirscharen, te dien dage.”

Invoegen de Godsstad te dien dage in volle luister zal pralen, volgens de doorluchtige Vertoning aan Johannes te beurt gevallen Openb. 21:10 en hoofdstuk 23: 23-27.

D. Ook zullen dan de Gelovigen niet alleen met de tederste Liefde hun Koning, maar ook elkander beminnen, en in de zoetste gemeenschap tezamen leven Jes. 60: 17,18. 17 “Voor koper zal Ik goud brengen, en voor ijzer zal Ik zilver brengen, en voor hout koper, en voor stenen ijzer; en zal uw opzieners vreedzaam maken, en uw drijvers rechtvaardigen. 18 Er zal geen geweld meer gehoord worden in uw land, verstoring noch verbreking in uw landpaal; maar uw muren zult gij Heil heten, en uw poorten Lof.”

E. Wijders zal het als dan tot geen kleine luister van de Kerk verstreken:

a. Wanneer de Heere Zelve Zich op een klare en gemeenzame wijze zal ontdekken aan zijn Volk en Gunstgenoten. Hiertoe brengen wij Jes. 60: 19. 19 De zon zal u niet meer wezen tot een licht des daags, en tot een glans zal u de maan niet lichten; maar de HEERE zal u wezen tot een eeuwig Licht, en uw God tot uw Sierlijkheid. 20 Uw zon zal niet meer ondergaan, en uw maan zal haar [licht] niet intrekken; want de HEERE zal u tot een eeuwig licht wezen, en de dagen uwer treuring zullen een einde nemen. 21 En uw volk zullen allen tezamen rechtvaardigen zijn, zij zullen in eeuwigheid de aarde erfelijk bezitten; zij zullen zijn een spruit Mijner plantingen, een werk Mijner handen, opdat Ik verheerlijkt worde. 22 De kleinste zal tot duizend worden, en de minste tot een machtig volk; Ik, de HEERE, zal zulks te zijner tijd snellijk doen komen.” En Zef. 3: 17. De Heere uw God is in 't midden van u, een Held die verlossen zal, Hij zal over u vrolijk zijn met blijdschap, Hij zal zwijgen in Zijn Liefde, Hij zal zich over u verheugen met gejuich.

Ook menen wij dat daartoe behoort de Belofte Openb. 22: 3-5. “En geen vervloeking en zal er meer tegen iemand zijn; en de Troon Gods en des Lams zal daarin zijn, en Zijn dienstknechten zullen hem dienen en zullen Zijn aangezicht zien, en Zijn Naam zal op hun voorhoofden zijn. En aldaar en zal geen nacht zijn, en zij en zullen geen kaars nog licht der zon van node hebben, want de Heere God verlicht ze, en zij zullen als koningen heersen in alle eeuwigheid.”

b. Ook zal de Heere Zijn Kerk tot een machtig en gunstig Schutsheer en lieflijke vertrooster verstreken, volgens Jes. 4: 5, 6. 4 “Als de Heere zal afgewassen hebben den drek der dochteren van Sion, en de bloedschulden van Jeruzalem zal verdreven hebben uit derzelver midden, door den Geest des oordeels, en door den Geest der uitbranding. 5 En de HEERE zal over alle woning van den berg Sions, en over haar vergaderingen, scheppen een wolk des daags, en een rook, en den glans eens vlammen vuurs des nachts; want over alles wat heerlijk is, zal een beschutting wezen. 6 En daar zal een hut zijn tot een schaduw des daags tegen de hitte, en tot een toevlucht, en tot een verberging tegen den vloed en tegen den regen.”

c. Hij zal hen ook te dier tijd opvullen met allerlei zegeningen. Niet alleen geestelijke en overhemelse, maar ook

- lichamelijke en aardse zegeningen. Zodat het woord zal waar worden: Jes. 49:10. En zo zal men vernemen wat we lezen in Zach. 8:12, en Joël 3:18. Voeg hierbij de toezegging van Ezech. 34: 26, 27.

- Daar benevens denken wij, dat de Gelovigen van die tijd ook lang en in gezondheid zullen leven. Hiertoe brengen wij enigszins de Beloften Jes. 65: 20-22. 20 “Van daar zal niet meer wezen een zuigeling van [weinig] dagen, noch een oud man, die zijn dagen niet zal vervullen; want een jongeling zal sterven, honderd jaren oud zijnde, maar een zondaar, honderd jaren oud zijnde, zal vervloekt worden. 21 En zij zullen huizen bouwen en bewonen, en zij zullen wijngaarden planten, en derzelve vrucht eten. 22 Zij zullen niet bouwen, dat het een ander bewone; zij zullen niet planten, dat het een ander ete, want de dagen Mijns volks zullen zijn als de dagen eens booms, en Mijn uitverkorenen zullen het werk hunner handen verslijten. 23 Zij zullen niet tevergeefs arbeiden, noch baren ter verstoring; want zij zijn het zaad der gezegenden des HEEREN, en hun nakomelingen met hen. 24 En het zal geschieden, eer zij roepen, zo zal Ik antwoorden; terwijl zij nog spreken, zo zal Ik horen. 25 De wolf en het lam zullen tezamen weiden, en de leeuw zal stro eten als een rund, en stof zal de spijs der slang zijn; zij zullen geen kwaad doen noch verderven op Mijn gansen heiligen berg zegt de HEERE.” Men leze ook de uitdrukkingen Ps. 92: 13, 14. “De Rechtvaardige zal groeien als de Palmboom. Hij zal wassen als een Cederboom op Libanon. Die in 't Huis des HEEREN geplant zijn dien zal gegeven worden te groeien in de Voorhoven onzes Gods.” Niet, dat wij dit zo ver trekken, als of alle de Gelovigen van die Kerkstaat, de jaren der Vaderen vóór de Zondvloed, ja zelfs van Methusalem 969 ja de eigenlijke 1000 bereiken zouden. Nee, wij hebben voorheen opgemerkt, dat men de Duizend jaren liefst onbepaald en in 't algemeen tot de gehele Kerkstaat bracht, en dus zou men die lange tijd moeilijk tot elks leeftijd kunnen brengen.

F. Eindelijk is het te verwachten, en lichtelijk te bevroeden, dat de Gelovigen alsdan, wegens al dat Heerlijke en Goede in een onderlinge uitgelaten vreugde zullen bezig zijn, en de roem van Gods Heerlijkheid, Macht, Waarheid, Rechtvaardigheid, en zonderlinge Goedheid met vrolijk zingende lippen al reiende en spelende zullen uitschateren. Dan zal aan de Opwekking voldaan en de Belofte vervuld worden Ps. 149: 4. “Halelujah. Zingt de HEERE een nieuw Lied. Zijn lof zij in de Gemeente Zijner Gunstgenoten. Dat Israël zich verblijde in de genen die hem gemaakt heeft. Dat de Kinderen Sions zich verheugen over hun Koning.” En Jesaja 66: 10-14.

Ook zal dan de Voorzegging bewaarheid worden Jes. 30: 29. En Jer. 31:12-14.

Ziet deze menen wij, zijn de gezonde en in Gods Woord gegronde begrippen, die men aangaande de nog te verwachte heerlijke Kerkstaat, te vormen heeft. Want volgens deze opvatting en verklaring Profeteert men niet naar een eigen uitlegging, maar na de Regelmaat des Geloofs, en men neemt de woorden en zaken in haar volle en wijd uitgestrekte zin. Dus vergelijkt en verklaard men de Schrift veiligst met en door de Schrift. En wij stellen vast, dat als alle de Profetieën, (die vóór de Vervulling nog enigszins gesloten, en verzegeld mogen gerekend worden) eens bewaarheid zullen worden, het dan van achteren zal blijken, dat wij de ware mening des Geest getroffen hebben.

Voor het overige komt in bedenking, wanneer deze zo Heerlijke en Gelukkige Kerkstaat op Aarde zal gezien worden?

Wij kunnen ons in deze geenszins verenigen met de zodanigen, die de nette tijd of het Jaar van de Toekomst van dit Koninkrijk verwaand hebben trachten uit te rekenen en te bepalen, en zich deswege niet zonder rede aan bespottingen hebben bloot gesteld. Wij willen toch niet wijs zijn boven hetgeen duidelijk geopenbaard is, maar pogen ook in deze wijs te zijn tot matigheid, gedachtig aan het zeggen van Christus, die op de vraag van Zijn Discipelen: *Heere, zult Gij in dezen tijd aan Israël het Koninkrijk weder oprichten?* hun tegemoet voerde: *Het komt u niet toe te weten de tijden of de gelegenheden, die de Vader in Zijn Eigen macht gesteld heeft*, Hand. 1: 6, 7. Echter, menen wij dat het Profetisch Woord enige Tijdtekenen opgeeft welke al ten dele in deze dagen beginnen vervuld te worden, en ons doen denken, dat die tijd vast nadert, en geen Eeuwen, mogelijk niet vele jaren meer zullen verlopen, of die heugelijke dagen zullen aanlichten.

Onder deze voortekenen tellen wij met grond,

I. Tijden van een groot verval, in het stuk der Leer als der Zeden. Paulus spreekt hier van 1 Tim. 4: 1 enz. En 2 Tim. 3: 1-5. De Zaligmaker had dit ook voorspeld, Matt. 24: 37-39. Vergelijkt hiermee 1 Thess. 5: 3. En hiertoe moet men buiten twijfel brengen de droevige beschrijving van grote en Godtergende zonden Jes. 59. Het zal zelfs zo ver gaan dat men met Waarheid en Godsvrucht openlijk spotten zal, volgens 2 Petrus 3: 3, 4. Zelfs zal men een droevig verval, en nare ijverloosheid onder Gods Volk bespeuren. Immers was de lauwheid en verwaandheid van de Laodicese Gemeente daarvan een beschreiend beeld Openb. 3: 15-17. Welke beschrijving en vertoningen in zo een verband voorkomen, dat men de waarheid daarvan vóór de Heerlijke Kerkstaat stellen moet, en de droevige ervaring leert dat zulks in onze dagen ook maar al te klaar gezien wordt.

Ja, het verval zou zo treurig en algemeen zijn, dat er de Heiland zelf van zegt: “De Zoon des Mensen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op der Aarde”? Luc. 18: 8. Want dat deze plaats, niet tot de toekomst van Christus tot het Oordeel over de Joden, noch tot het laatste algemene Oordeel, maar tot en voor de tijden van de oprichting van het Heerlijk doch Geestelijk Koninkrijk in het laatste der Dagen moet gebracht worden. Is van zeker beroemd en Godvruchtig Godgeleerde (Lampe) uitvoerig en krachtig aangewezen. Die dan ook dit zeggen op een, naar zijn gewoonte, vatbare en verstandige wijze opheldert. Ja, men zou als dan een klaagtoon onder Gods Volk vernemen, niet ongelijk als men uit Davids mond vernam Ps. 12:2, 3. Of gelijk Micha spreekt Cap 7: 1-4.

Evenwel moet men dit verval zo algemeen niet begrijpen, dat er te dier tijd in 't geheel geen Godvruchtige zonden gevonden worden. Want ofschoon zulks van deze of gene (gelijk uit de bovengemelde uitdrukkingen en klaagstemmen is af te nemen) zo geoordeeld mocht worden Zo zou men hen de dagen van Elias, mogen herinneren en met Paulus zeggen: Rom. 11: 25. En niet tegenstaande de wijze Maagden met de Dwazen alsdan in slaap zullen bevonden worden Matth. 25: 5 zullen er echter nog zijn, die op de Toekomst des Heeren wachten, meer dan de Wachters op de morgen Ps. 130: 6, Evenals in de dagen van verval voor en met de eerste komst van Christus in het vlees nog enige waren, die de Vertrouwing en Verlossing Israëls verwachten Luc. 2: 25, 38.

II. Ook hebben wij reeds meer als eens verondersteld en aangewezen, dat het Oordeel over de Antichrist Openb. 18, 19 en elders beschreven, de heerlijke en gewenste Kerkstaat zal voorgaan. Waarover wij ons thans niet breder kunnen uitlaten. Voeg hier alleen bij de Voorzegging Jes. 59: 18, 19. Ook behoort hiertoe Joël 3: 15, 16. En Dan. 12:1.

III. Het staat ook volgens het Profetisch Woord vast, dat het vreselijk Oordeel over de Antichrist te brengen, als het uitgevoerd zal worden, een grote blijdschap onder Gods Volk zal veroorzaken. Lees hiervan Zef. 3: 14- 20. Zulks wordt ook duidelijk vertoond Openb. 19: 17. Hiertoe brengen wij de Voorzeggingen Micha 7: 10. Voeg hierbij de Godspraak Jes. 66:24. Zie hiervan een omstandig Verhaal Openb. 18: 9-19

IV. Wijders zullen dan allerlei Volkeren door de Verkondiging des Evangelies aan allerlei Wereldsoorden tot de schoot der Kerk verzameld worden. Zulks wordt overal in het Profetisch Woord voorspeld. Lees maar Jes. 60: 47. En Cap. 66: 18. Zie ook Micha 7: 12. Zef. 3: 9, 10. En ontallijke plaatsen meer.

Ja, dit zal zo ver gaan, dat enige Vijanden, zelfs uit het Antichristendom en Turckdom zullen bekeerd worden, en met het Jodendom de Heere zullen toegevoegd werden. Hiertoe behoort immers de Godspraak Jesaja 19:21-25. “19 Te dien dage zal de HEERE een altaar hebben in het midden van Egypteland, en een opgericht teken aan haar landpalen voor den HEERE. 20 En het zal zijn tot een teken, en tot een getuigenis den HEERE der heirscharen in Egypteland, want zij zullen tot den HEERE roepen vanwege de verdrukkers, en Hij zal hun een Heiland en Meester zenden, Die zal hen verlossen. 21 En de HEERE zal den Egyptenaren bekend worden, en de Egyptenaars zullen den HEERE kennen te dien dage; en zij zullen Hem dienen met slachtoffer, en spijsoffer, en zij zullen den HEERE een gelofte beloven en betalen. 22 En de HEERE zal de Egyptenaars dapper slaan, en genezen; en zij zullen zich tot den HEERE bekeren, en Hij zal Zich van hen verbidden laten, en Hij zal hen genezen. 23 Te dien dage zal er een gebaande weg wezen van Egypte in Assyrië, dat de Assyriërs in Egypte, en de Egyptenaars in Assyrië komen zullen; en de Egyptenaars zullen met de Assyriërs den Heere dienen. 24 Te dien dage zal Israël de derde wezen met de Egyptenaren en met de Assyriërs, een zegen in het midden van het land. 25 Want de HEERE der heirscharen zal hen zegenen, zeggende: Gezegend zij Mijn volk, de Egyptenaars, en de Assyriërs, het werk Mijner handen, en Israël, Mijn erfdeel!”

Kortom, aldus zal de Prediking van het Evangelie des Koninkrijks in de gehele wereld tot een getuigenis allen volkeren. En het ingaan van de volheid der Heidenen, en Zaligworden van geheel Israël, deze Heerlijke Kerkstaat vooraf gaan, of daarmee gepaard gaan volgens Matth. 24: 14 en Rom. 11: 25, 26. “Maar ook zij, indien zij in het ongeloof niet blijven, zullen ingeënt worden; want God is machtig om dezelve weder in te enten. 24 Want indien gij afgehouden zijt uit den olijfbroom, die van nature wild was, en tegen nature in den goeden olijfbroom ingeënt; hoeveel te meer zullen deze, die natuurlijke [takken] zijn, in hun eigen olijfbroom geënt worden? 25 Want ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt, bij uzelf), dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. 26 En alzo zal geheel Israël zalig worden; gelijk geschreven is: De Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob. 27 En dit is hun een verbond van Mij, als Ik hun zonden zal wegnemen. 28 Zo zijn zij wel vijanden aangaande het Evangelie, om uwentwil, maar aangaande de verkiezing zijn zij beminden, om der vaderen wil; 29 Want de genadegiften en de roeping Gods zijn onberouwelijk.”

Uit welke Gevallen, als zo vele Tekenen der Tijden, men oordelen kan aangaande de tijd der oprichting van dit Heerlijk, doch Geestelijk Koninkrijk in het laatste der Dagen te verwachten. Invoegen men zich in deze gevallen van het Woord des Heilands mag bedienen, Luc. 21:28:

“Als nu deze dingen beginnen te geschieden, zo ziet omhoog, en heft uw hoofden opwaarts, omdat uw verlossing nabij is.”

Ondertussen wensen wij, dat velen de Waarheid mogen naspeuren en dat de Wetenschap vermenigvuldigd worde. Men verzekerere zich telkens, dat de Heere, Die het gesproken heeft, het ook doen zal, en te Zijner tijd snellijk zal doen komen.

Ach! wie zal leven, als de Heere dit doen zal! Die het beloofd heeft, is Getrouw, ook liegt hij niet, die de Overwinning Israëls is, en het berouwd Hem niet; want Hij is geen Mens, maar de Machtige Jacobs. Die spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er. Die geloofd, haaste niet. Men wachte maar in een stille lijdzaamheid en vast vertrouwen naar de vervulling van deze Heilbeloften, en bidde ondertussen met een vurige ijver, en pleitende aandrang om de Toekomst van dat Heerlijk doch Geestelijk Koninkrijk. Waartoe men zich bedienen kan van de zoete en zinrijke Versjes van de heer Jacobus Leydekker, met welke zijn Eerwaarde zijn *Kerkelijke Historiën* besluit.

***Kom haast U, Koning, toef niet meer!
Uw volk verlangt, stort Babel neer.
Ligt 't deksel af van 't Joods geslacht;
Verdrijf der heidenen duist're nacht.
Verbreid Uw Naam en Rijk alom.
Ja amen, Heere Jezus, kom!***

Of is iemand meer op Bijbeltaal gezet, hij gebruike de boezemzucht der snakkend verlangende Bruidkerk Hoogl. 8: 14. “Komt haastelijk, mijn Liefste, en wees Gij gelijk een ree, of gelijk een welp der herten op de bergen der specerijen.”

Terwijl wij deze onze Redevoering ten einde brengen, en bestuiten met de hartelijke en troostrijke Heilbede van de Apostel Petrus 1 Petrus 5: 10, 11. “De God nu aller Genade, die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, dezelve volmake, bevestigte, versterke, en fundere ulieden. Hem zij de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid. Amen.

EINDE.